

☑ СОЦЫУМ

Як Моніч і Барашка
спадчыну здабывалі,
а скрыня з лялькамі
“жывой газетай” стала
стар. 4

☑ СОЦЫУМ

Гаварыць
з наведвальнікамі
на зразумелай мове.
Ідзі для музейшчыкаў
стар. 5

☑ СУБОТНЯЯ СУСТРЭЧЫ

Стаць найлепшым
у сферы культуры.
Пяць парад
для моладзі
стар. 6

☑ ART-БЛОГ

У Тулу са сваімі...
артыстамі.
Нявеста, мушкецёры,
цётка Чарлі – на “ўра”!
стар. 8

☑ ЁСЦЬ ПЫТАННЕ!

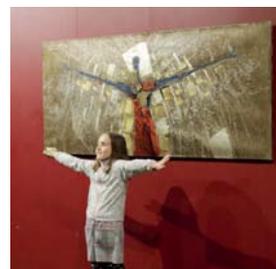
“Якім бачу тэатр
у будучыні?”
Вострыя пытанні
і нязбытныя мары
гледачоў
стар. 10

☑ ВЕРНІСАЖ

Перавага – пазітыўным
палотнам.
Выставачны сезон – 2023:
ад прыкладнага
да высокага мастацтва
стар. 13

☑ ГІСТАРЫЁГРАФ

Што рабіў Голанд
у Нясвіжы?
Загадкі “Агаткі”
і “Чужога багацця”
стар. 15

Традыцыі поруч з эксперыментамі

Адна з найстарэйшых творчых
арганізацый краіны – Беларускі
саюз мастакоў – сёлета адзначае
85-годдзе. Юбілей задае асаблівы
тон новаму выставачнаму сезону.

Суполка плануе ўшанаваць кла-
сікаў, а разам з тым даказаць, што
нашы сучаснікі працуюць не горш
за папярэднікаў. Поруч будуць рэ-
траспектывы і дэбюты, традыцыі
і эксперыменты. З’яднаюцца не то-
лькі эпохі і стылі: па добрым звы-
чаі на сталічных пляцоўках зной-
дзецца месца мастацтву з розных
куткаў Беларусі, а пасля выбраныя

работы з рэспубліканскіх пра-
ектаў прэзентуюць у рэгіёнах.

Стартаваў сезон ярка. У Пала-
цы мастацтва адкрыліся маштаб-
ныя выставы. “Дынастыя” – экс-
пазіцыя да 95-годдзя Гаўрыіла
Вашчанкі, дзе побач з працамі
мэтра паказаны творчыя пошукі
сына Канстанціна і ўнучкі Анге-
ліны (на цэнтральным фота).
У іншых залах гаспадарачь лаў-
рэаты Трыенале дэкаратыўнага
мастацтва “ДЭКАРТ-22” і керамісты
з праектам “Па-за часам часу”.

Працяг тэмы на стар. 12–13

На тыдні

Святочныя канцэрты, выставы, імпрэзы праходзяць у Віцебскай, Гомельскай, Мінскай і Магілёўскай абласцях, якія адзначаюць 85-годдзе з дня ўтварэння.

Прэзідэнт Беларусі Аляксандр Лукашэнка павіншаваў жыхароў гэтых краёў: "Віцебская вобласць — самы пачыночы рэгіён Беларусі з заўсёды славілася прыгажосцю прыроды, унікальнымі помнікамі, рамяствам і мастацтвам, а людзям даблесцю і гоцкай жывасцю ў гонар ідэалі, які гэта было ў час Вялікай Айчыннай вайны, — адзначаў Кіраўнік дзяржавы. — На Віцебшчыне добра ведаюць шану перамогі, умеюць захоўваць народную памяць, традыцыі і вернасць роднай зямлі. Дзякуючы нястомнай працы многіх пакаленняў развіццё сельская гаспадарка, асвойваюцца перадавыя тэхналогіі, бягуцца найноўшыя прадпрыемствы, малерніруюцца вытворчасці, ствараецца сучасная сацыяльная інфраструктура. Далёка за межамі Беларусі вядома грандыёзнае свята мастацтва «Славянскі базар у Віцебску», кожны год, умяоваючы дружбу паміж народамі, кожны год збірае тысячы яркіх талентаў з усіх куткоў нашай планеты".

У Гомельскай вобласці, падкрэсліў Прэзідэнт, жывуць майстравітыя, працавітыя, мужныя людзі, бясхонна адданыя радзіме. "Свайой упартай стваральнай працай вы ператварылі некалі патрыярхальны сельскі край у індустрыяльны рэгіён з высокай культурай, развітой навукай, медыцынай і адукацыяй. Разам нам удалося адрадыць частку пацярпелых ад чарнобыльскай аварыі зямель і стварыць дастойныя ўмовы для жыцця людзей", — сказаў беларускі Лідар. Прэзідэнт акцэнтаваў увагу на тым, што Гомельская вобласць — найбуйнейшая ў Беларусі па тэрыторыі, там багата прыродных і інтэлектуальных рэсурсаў, здабываецца нафта і газ, вырабляецца цэлюлоза, сельскагаспадарчая тэхніка, развіваюцца многія праспектыўныя і перспектывныя прамысловыя прадпрыемствы. "Есць чым ганарыцца і ёсць чым пранаваць гасціям", — упэўнены Кіраўнік дзяржавы.

Звяртаючыся да жыхароў Мінскай вобласці, Аляксандр Лукашэнка заявіў, што гэты рэгіён называюць сэрцам Беларусі. "Ён валодае вялікім інвестыцыйным і вытворчым патэнцыялам для развіцця, трывала ўтрымліваючы вялікую пазіцыю ў сельскагаспадарчай вытворчасці, паспяхова развіваючы прамысловасць і рэалізуючы запатрабаваны часам маштабныя праекты, сярод якіх індустрыяльны парк «Вялікі камень» і Беларускае нацыянальнае бізнесагалавіцкае карпарацыя. — гаворыцца ў віншаванні. — Шматграннае культурнае жыццё вобласці. Край славіцца помнікамі архітэктуры, музеямі і яркімі фестывалімі. Міншчына падырада свету шмат вядомых людзей, сярод якіх святцы беларускай літаратуры, народныя песняры Янка Купала і Якуб Колас".

У віншаванні жыхарам Магілёўскай вобласці Прэзідэнт адзначыў, што гісторыя беларускага Прадвядняўскага літаральна састанка з мноства працоўных дасягненняў і ратных перамог, здабытых даблесцю і мужнасцю нашых продкаў. "Сёння на ўсіх сферах вытворчасці і грамадскага жыцця Магілёўшчыны створаны неабходныя ўмовы для ўстойлівага развіцця эканомікі, пашырэння дабрабыту і якасці жыцця людзей, — канстатаваў Кіраўнік дзяржавы. — У вобласці скаанэтраваны асноўныя аб'ёмы беларускай вытворчасці кімчыных вынікаў, аўтамобільных шын, ліфтаў, ізнменту, наступнага развіццёва жыццёлагадуля і рыбаводства. Арганізацыі рэгіёна паспяхова перабудоўваюцца пад новыя патрабаванні, прадыктаваныя часам. Значным дасягненнем мінулага года стала перададленне працяўнікамі ўсёй мільённага рубяжка па валавым зборы збожжа". Аляксандр Лукашэнка пажадаў жыхарам абласцей моцнага здароўя, міру

Медальём Францыска Скарыны ўзнагароджана галоўны рэжысёр Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Ганна Маторная

Наш выбар — стварэнне!

Урачыстым акордам на завяршэнне зімовых свят стаў прыем ад імя Прэзідэнта на стары Новы год.

На прэзідэнцкі прыем былі запрошаны работнікі сферы культуры, журналісты, палітолагі, спартсмены, прадстаўнікі іншых прафесій, найвышэйшыя службовыя асобы, кіраўнікі дзяржаўных органаў і прадпрыемстваў.

Звяртаючыся да прысутных, Кіраўнік дзяржавы Аляксандр Лукашэнка сказаў: — Дарагія сябры! Завяршаюцца зімовыя святы. Камусьці на жаль, мяне асабіста на шчасце. Мы сустрэлі, трэба сказаць, гэтыя святы дастойна і прыгожа. У дамашній утульнасці і цяпле, за святочным сталом, але галоўнае — пад мірным беларускім небам. Традыцыйна дазкую ўсім вам за працу, за вашу пазіцыю, якая ў гэтыя прыярытэты час з'яўляецца надзейнай апорай нашай дзяржавы. І, вядома, дзякую ў гэтыя святы творчасці і талент (у гэтай залі сёння, як я разумею, выключна таленавітыя і творчыя людзі). Без гэтых дараваных вам Богам якасцей навагоднік і каляндарны дні не былі б такімі яркімі і цікавымі. Калі краіна адпачывала, вы працавалі. На дзіцячых ранішніках, вучільных пляцоўках, у тэлебачанні. Таму сённяшні вечар — гэта ваша свята! Вы гэта свята заслужылі.

Падкрэсліваючы заслугі тых, хто сабраўся на урачыстым мерапрыемстве, Прэзідэнт адзначыў: — Вы людзі, паглыбленыя ў палітычнае жыццё краіны і

свету. Людзі, якія, скажу прама, робяць гэту палітыку і ствараюць гэты свет. Скажу вельмі канкрэтна: які нам ні навіязвалі б інфармацыю або іншы парадокс дня, сваю палітыку і ўклад жыцця мы, беларусы, заўсёды выбудуем і будзем выбудуем выключна самастойна. Усё ад усіх нас, каля трох соцень прысутных тут, залежыць, якой будзе наша краіна і якое будзе жыццё на нашай зямлі. Някія змены абставін і патрозы не зменяць нашы мэты. Наш выбар — стварэнне.

Лідар таксама заявіў: — Мы мэтанакіравана ішлі ад Гола народнага адзінства да Гола гістарычнай памяці, ведаючы, што першае проста немагчыма без другога і наадварот. Гэтаж ка неамагчыма і вобраз будучыні — добрай, светлай — без такіх паніяццяў, як мір і стварэнне. Менавіта такім мы хочам бачыць 2023 год — Годам міру і стварэння. І не толькі на сваёй зямлі.

Прэзідэнт заўважыў, што сёння гэта разумеюць нават тыя, хто ішчэ ўчора проігнаўся таўляў сябе дзяржаве, выступалі супраць, як яны кажучь, "рэжым". "А сёння яны бачыць у такім рэжыме сваё выратаванне. Празвітаў 90 тых. Я ўжо гаварыў у храме: мы дзёгата гатую. У якой форме гэта будзе, які шлях яны павінны прыяці назал да сябе дадому — вам вызначыць", — сказаў Аляксандр Лукашэнка.

— Дарагія сябры! У нас і мільёнах такіх, як вы, сапраўдных патрыётах, я абсалютна сёння ўпэўнены. Таму пагару тое, што сказаў 7 студзеня: гэ-

ты год павінен быць абавязкова лепшым. Мы гэта павінны людзям, — звярнуў увагу беларускі лідар.

Таксама на прыеме ад імя Прэзідэнта на стары Новы год Аляксандр Лукашэнка ўручыў узнагароды журналістам і работнікам культуры.

— Вы ўсе вялікія малайшы! Але я ведаю, што ваш творчы патэнцыял яшчэ далёка не вычарпаны. Час патрабуе вялікай дынамікі ад кожнага з нас. І я спадзяюся, што мы, ужо адсвяткаваўшы на новым стылі Новы год, капітальна ўвязаліся ў вырашэнне тых задач, якія мы павінны вырашыць у гэтым годзе. Гэта значыць, мы пачалі сур'ёзна працаваць. Вельмі на гэта разлічваю, — сказаў Аляксандр Лукашэнка. — І я жадаю вам пастаянна адкрываць у сабе новыя грані, здабываць новыя вышыні прафесій, старацца быць хача б на адзін крок наперадзе таго самага бігучага моманту, аб якім мы гаворым.

Кіраўнік дзяржавы заявіў, што ўрачае заслужаныя ўзнагароды з пачуццём вялікай годрасці і шчырай ўдзячнасці. "Мы не забылі, што ёсць самыя-самыя. І ўсе частку самых-самых мы сёння з вамі адзначым", — дадаў Лідар.

Сярод тых, каму былі ўручаны медаль Францыска Скарыны, — саліст Нацыянальнага акадэмічнага народнага аркестра імя І. Жыноўна Андрэй Коласэў, а таксама галоўны рэжысёр Нацыянальнага акадэмічнага Вялікага тэатра оперы і балета Ганна Маторная і саліст — вядучы майстар сцэны гэтага тэатра Дзмітрый Шабея.

Віншаванні юбіляру

У Нацыянальным акадэмічным тэатры імя Янкі Купалы адбылася цырымонія віншавання з 85-годдзем галоўнага мастака ўстаноў, народнага мастака Беларусі, лаўрэата Дзяржаўных прэміяў СССР і БССР прафесара кафедры монументальна-дэкаратыўнага мастацтва Беларускай дзяржаўнай акадэміі мастацтваў Барыса Федасеевіча Герлавана.

Барыс Герлаван працуе ў Купалаўскім тэатры з 1961 года. На рахунку творчы больш за 70 спектакляў. Імя майстра цесна звязана з найлепшымі дасягненнямі айчыннага тэатральнага мастацтва ў галіне сцэнаграфіі.

Ва Урачыстым мерапрыемстве

паўдзельнічаў міністр культуры Анатолей Маркевіч, які адзначыў: "Дзякуючы вялікаму таленту Барыса Федасеевіча, сёння Купалаўскага тэатра з'явілася мноства выдатных спектакляў, што ўвайшло ў залатую скарбонку беларускай культуры. Сцэнаграфія паставак «Чорная панна Нясіжа», «Вечар» даўно з'яўляецца сімвалам тэатра і знакам якасці. Велікі дзякуй за плённую працу на карысць нашай краіны".

Віншаванні і прывітаннае слова з нагоды юбілею народнага мастака накіраваў Прэзідэнт Рэспублікі Беларусі Аляксандр Рыгоравіч Лукашэнка.

"Паважаны Барыс Федасеевіч! Сардэчна віншую Вас з 85-годдзем. Ваша дзейнасць уабра-

ла ў сябе найлепшыя традыцыі і дасягненні беларускай культуры. Дзякуючы Вашаму таленту, рухлівай працы і нястомнаму імкненню да вырашэння новых задач нарадзіўся шэраг выдатных тэатральных паставак з унікальнай сцэнаграфіяй, якія ўвайшлі ў скарбонку нацыянальных культурных каштоўнасцей. Спадзяюся, што і ў далейшым Вы будзеце знаходзіцца ў няспынным творчым пошуку, а Ваша любоў да мастацтва паслужыць добрым прыкладам для таленавітай моладзі. Жадаю Вам моцнага здароўя, невывярчонай энергіі, шчасця і дабрабыту", — гаворыцца ў віншаванні.

Новыя факты пра лагеры смерці

Прэзентацыя кнігі "Генацыд беларускага народа. Лагеры смерці" адбылася 19 студзеня ў Прэс-цэнтры Дома прэсы.

У выданні прадстаўлены новыя і раней невядомыя шырокая грамадскае звесткі пра лагеры смерці на тэрыторыі БССР. У галі нацыскай акупаванай Беларусі гітлераўскія захонікі стварылі звыш 500 месцаў прымусовага ўтрымання і знішчэння насельніцтва, у тым ліку канцэнтрацыйныя лагеры — пункты зняволення і фізічнага знішчэння людзей на расавых, рэлігійных, палітычных і іншых прыкметах.

Было зібрана не менш за тры мільёны мірных грамадзян і ваеннапалонных, то-бок кожны трэці жыхар Беларусі, сагнана ў нямецкае рабства каля 380 тысяч чалавек, з якіх многія загінулі ад невыносных умоў эксплуатацыі, разбурана больш за 200 гарадоў, спалена 9200 сёл і вёсак.

Як адзначыў дырэктар Навукова-практычнага цэнтра праблем умацавання законнасці і правапарадку Генеральнай пракуратуры Ігар Мароз, тэрыторыя Беларусі была для нацыстаў палігонам для адпрацоўкі новых метадаў знішчэння насельніцтва. Паводле слоў службоўцы, навуковая супольнасць краіны актыўна завала работу па даследаванні падзей Вялікай Айчыннай вайны і захаванні гістарычнай памяці.

Створаны вялікі калектыў адмыслоўцаў, у які ўвайшлі гісторыкі, юрысты і іншыя аўтарытэтыя спецыялісты з Нацыянальнай акадэміі навук, Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусі, вядучых навуковых і навуковых устаноў.

Гэтыя эксперты рэалізуюць буйны навукова-даследчы праект "Генацыд грамадзянскага насельніцтва БССР у галі вайны. Гісторыка-прававая аізка", мэта якога — ліквідацыя прабелў у ашчыны фактаў знішчэння насельніцтва

БССР у гады вайны і аналіз новых звестак.

Напрыклад, прафесар Аляксей Літвін, які глыбока разглядаў гэтую тэму, прадставіў пераканаўчыя доказы таго, што ў пачатку ВАВ акупанты спрабавалі выкарыстоўваць як прыладу зойбства беларускія балоты. Ёсць падрабязныя справы-здачы аб выніках такіх эксперыментаў. Гэтую практыку спынілі толькі таму, што мелі прызналі неэфэктывным.

Як распавядаў намеснік начальніка юрысты і іншы аўтарытэтыя спецыялісты з Нацыянальнай акадэміі навук, Нацыянальнага архіва Рэспублікі Беларусі, вядучых навуковых і навуковых устаноў.

Гэтыя эксперты рэалізуюць буйны навукова-даследчы праект "Генацыд грамадзянскага насельніцтва БССР у галі вайны. Гісторыка-прававая аізка", мэта якога — ліквідацыя прабелў у ашчыны фактаў знішчэння насельніцтва

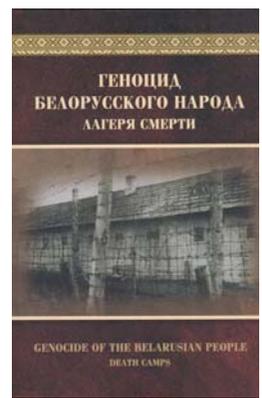
Вызначаючы вынікі года

Чарговая апаратная нарада міністра культуры Рэспублікі Беларусі Анатолей Маркевіча з начальнікамі ўпраўленняў і аддзелаў міністэрства адбылася 17 студзеня. Дзякуючы сродам відэасувязі, у пасаджэнні таксама паўдзельнічалі начальнікі ўпраўленняў культуры абласных выканаўчых камітэтаў.

Былі падведзены папярэднія вынікі выканання Дзяржаўнай праграмы "Культура Беларусі" за 2022 год. Летас у краіне прыстававалі пад сучасныя патрэбы 14 помнікаў архітэктуры, а 18 элементаў нематэрыяльнай культуры ўнесены ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей. Акрамя таго, пабудавана, рэканструавана або адрастаўравана 17 аб'ектаў інфраструктуры сферы культуры.

Для ўстаноў адукацыйнай сферы культуры за 2022 год набыта 1672 музычных інструменты. Колкасць дакументаў у электроннай форме складала 18,7% ад фонду Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі, а доля алічаваных прадметаў у музеях краіны — 16,7% ад агульнага фонду. Міністр звярнуў увагу на неабходнасць вывучыць досвед камэрцыялізаваных віртуальных экскурсій па музеях.

Абмяркоўваліся таксама пытанні арганізацыі Фестывалю Саюзнай Дзяржавы "Творцы юных", які абудзена ў чэрвені ў Маскве. Абборачныя туры пройдучы анлайн. Пераможцаў вызначыць журы, у склад якога ўвойлі беларускія і расійскія артысты.

Канстанцін Петрыман

Як зрабіць мастацтва вечным?

Новыя элементы ў спісе нематэрыяльнай спадчыны

ВЯРТАННЕ ТРАДЫЦЫЙ

Адраджэнне батлейкі ў Міры пачалося толькі ў канцы 1980-х дзякуючы працы выкладчыка Мірскага мастацкага професійна-тэхнічнага вучылішча Галіны Жаровнай і Ганны Выгоннай, а таксама іх калег і навучэнцаў. Вынікам гэтай працы стала стварэнне дакладных копіяў батлейкі і батлечных лялек паводле ўзору арыгіналаў, што знаходзіцца ў Расійскаму музеі этнаграфіі ў Санкт-Пецярбургу, а таксама прадстаўленне батлечных інтэрмедый падчас Калядкаў для жыхароў Міра. У 1997 годзе батлечны тэатр пры Мірскаму дзяржаўным мастацкім професійна-тэхнічным вучылішчы атрымаў званне народнага аматарскага калектыву.

Работа па аднаўленні і рэканструкцыі прадстаўленняў мірскіх батлейкі і Калядкаў вядзецца з 2010 года выкладчыкам Мірскага дзяржаўнага мастацкага професійна-тэхнічнага каледжа Канстанцінам Петрыманам. Вынікам яго рэканструкцыйна-даследчай дзейнасці зрабілася аднаўленне трох прадстаўленняў з рэпертуару братоў Сілко, а таксама абрадава-вынавілаў традыцый гэтай дынастыі. Сёння існуе некалькі шляхоў перамяшчэння мірскіх батлейкі: гэта перамяшчэнне ад пакалення да пакалення, праз правядзенне майстар-класаў ў ўдзельніцкую ўстанову культуры і адукацыі, уздзеянне фестываляў, імпрэзаў, конкурсаў народнай творчасці, ролігійных святаў каталіцкай і праваслаўнай абшчыны рэгіёна і краіны.

СВІСТУЛКА – ГЭТА СУР’ЭЗНА

Што тычыцца другога новага элемента ў спісе каштоўнасцей – вытокі традыцыі вырабу свістулкі ў Падняроўі ідуць яшчэ ад гліняных фігурак, якія мелі сакральныя функцыі: у часы язвычніцтва сістам адганялі злых і духаў. Такія вырабы служылі амулетамі-абярэгамі, і толькі з прыняццем хрысціянства паступова рабіліся дзіцячымі цацкамі. Свістулку-птушку падвешвалі над калейскай дзіцяці і да стоў і покуці. Асобную ролю выконвалі свістулькі, якія ставіліся на вокны хат; яны ахоўвалі жытло, не пуская праз вокны ўвайны павар і

істот, якія неслі хваробы. Калі дзіця хварэла, яму давалі свістулку, адчынялі дзверы і казалі, каб яно вярнула, выдзімала з сабе хваробу. Свістулькі мелі безліч функцый: абярэга, музычнага інструмента, упрыгожання інтэр’еру, бланчай цацкі...

Унікальнай з’явай, уласцівай для Верніга Падняроўя, лічацца гліняныя цацкі-свістулькі ў выглядзе птушкі-каня і верхніка на качцы, такія выявы сустракаюцца толькі ў гэтым рэгіёне. Іх аналагі асочваюцца яшчэ сярод археалагічных знаходак у радзімскіх курганах XI—XII стагоддзяў на левабярэжжы Дняпра. Свістулькі розных рэгіёнаў маюць свае асаблівасці: цацкі вішэскага Палзвіння маюць рослі белай гліны, вішэцкія — часткова паліваныя, аршанскія — тэракотавыя, баблявенскія — распісаныя фарбамі, дубровенскія — задымленыя.

СЯМЕЙНАЯ СПРАВА

Адрадзіў традыцыю вырабу падняроўскай свістулкі на пачатку 1990-х гадоў народны майстар Вячаслаў Яценка, які і сёння вырабляе іх папулярнае ўсе фармы гліняных цацак Магілёўскага Падняроўя: праводзіць майстар-класы, прэзентацыі, семінары, гурткі, чытае лекцыі, з’яўляецца кіраўніком узорнай студыі дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва “Свісцёлка” і народнай студыі дэкаратыўна-прыкладнога мастацтва “Добрасць” раённага Цэнтра культуры Крычаўскага раёна.

У Магілёве традыцыю лепкі арыгінальных гліняных цацак аднаўляе народны майстар Любоў Яшчанка, кіраўнік аб’яднання па інтарэсам “Чароўная гліна” Педагагічнага комплексу яслі-сад-школа № 44, — прытым адметна, што захавальнікам гэтай мастацтва выступаюць таксама яе дачка Кацярына Шапкіна і ўнукі — Георгій Іваноўскі, Соф’я Варановіч і Амаля Шапкіна. Застаецца спадзяваннем, што ўключэнне новых элементаў у Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей будзе спрыяць і далейшаму захаванню і папулярнаму сярод наступных пакаленняў.

Антон Рудакоў

Падняроўскія свістулькі

Беларуская рэспубліканская навукова-метадычная рада па пытаннях гісторыка-культурнай спадчыны пры Міністэрстве культуры 29 снежня адзінагалосна падтрымала прапановы аб наданні статусу гісторыка-культурных каштоўнасцей дзвюх нематэрыяльных праявам творчасці чалавека: традыцыі бытавання народнага лялечнага тэатра “Мірская батлейка” ў Карэліцкім раёне, а таксама традыцыйнымі формам і тэхналогіям вырабу гліняных народных цацак-свістулкі Магілёўскага Падняроўя, якія быцуюць у Магілёве і Крычаве. Пастановай Міністэрства культуры 11 студзеня гэтыя элементы былі ўключаныя ў Дзяржаўны спіс гісторыка-культурных каштоўнасцей Рэспублікі Беларусь.

“ЖЫВАЯ ГАЗЕТА”

Матэрыялы аб наданні статусу гісторыка-культурнай каштоўнасці традыцыям мірскіх батлейкі былі падрыхтаваны мастацкім кіраўніком народнага лялечнага тэатра “Батлейка” Мірскага дзяржаўнага мастацкага професійна-тэхнічнага каледжа Канстанцінам Петрыманам з удзелам загаліка аддзела метадычнай работы Карольскага раённага цэнтру культуры і народнай творчасці Наталлі Шпакоўскай.

Батлечныя лялькі

Калі мудрагелістасць не пасуе

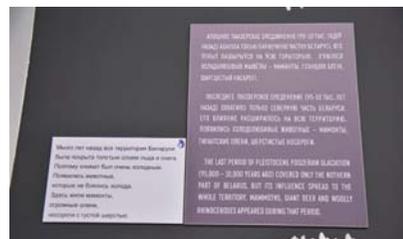
Музей для ўсіх. Частка 3

Пытанне для музейшчыкаў: ці кожнаму зразумелая мова вашай установы? Адкажываючы: “Так, мы працуем на дзвюх дзяржаўных і нават замежных карыстаемся”. Але інклюзіўнаму музею мала гаварыць з наведвальнікам на адной мове — трэба абраць даступную форму.

Зразумелая мова — форма адлюстравання інфармацыі, даступная для людзей, якія адчуваюць цяжкасці ў яе ўспрыманні і разуменні.

Першая экскурсія на зразумелай мове ў Баранавіцкім музеі

Адаптаваныя этыкеткі ў музейнай экспазіцыі

ненне тэрмінаў і абстрактных панянняў. Важна разумець, што добра для звычайнай мовы, — метафары, фразеалагізмы, замена паўтараў сінонімамі і зямейнікамі — у далейшым выпадку непрамысальнае. На працягу ўсяго тэсту для абазначэння поўнага прадмета ці асобы варта выкарыстоўваць адно слова. Да прыкладу, намінацыю “мастак” неадаручна змяняць тоеснымі ці блізкімі па значэнні, такімі як “творца” і “жывапісец”, бо чытач можа папрасіць збыліцтва, — глумачыць спецыяліст па зразумелай мове Беларускай асацыяцыі дапамогі дзецям-інвалідам і малалетнім інвалідам Вераніка Кавалёва.

РАНЕЙШЫ СЭНС У НОВАЙ АБАЛОНЦЫ

Пад зразумелай мовай маецца на ўвазе форма адлюстравання інфармацыі, даступная для людзей, якія адчуваюць цяжкасці ў яе ўспрыманні і разуменні. Першапачаткова прызначалася асобам з інтэлектуальнымі парушэннямі, але з часам стала вядома, чаму і інвалідам камунікацый патрэбны значна шырэйшы колы. Да мэтавай аўдыторыі належаць людзі з дэмэнцыяй і функцыянальнай непісьменнасцю, з парушэннямі слыху ці маўлення, а таксама асобы, якія перанеслі інсульт або траўмы галаўнога мозгу, кепска валодаючы мовамі краіны.

НІЧОГА ДЛЯ НАС БЕЗ НАС

Як прызначыла Вераніка Кавалёва, яе калега Таццяна Грышан, стварэнне і адаптацыя тэкстаў — даволі складаныя і затратныя па часе працэс. Працу над любым праектам пачынаюць з напісання канцэпцыі, дзе абавязкова пазначыць мэтавую групу. Мэтавая ад патрэб паўзвышніх карыстаўляюцца адпаведна прафесіяналы.

Немагчыма стварыць тэкст на зразумелай мове, каб яна была яснай абсалютна для ўсіх катэгорыяў чытачоў. Таму трэба дакладна разумець, для якой групы пішацца. Адаптаваны матэрыял мусіць быць меншага за арыгнал аб’ёму —

янале, далей павышалі кваліфікацыю ў Германіі і Аўстрыі.

Сёння нашы сурмазоўцы — сертыфікаваныя трэнеры. Пакуль яны адзіныя ў краіне рыхтуюць спецыялістаў у сваёй галіне і ўжо навучны каля паўсотні чалавек. Хто можа далучыцца? Любы ахвотны незалежна ад профілю адукацыі. Галоўныя патрабаванні да будучых адмыслоўцаў — пісьменнасць і валоданне гэтакімі камунікацый з прадстаўніцтвам мэтавай аўдыторыі.

Супрацоўнікі асацыяцыі не могуць гуляць — выпускаць карысныя матэрыялы на зразумелай мове. Першым падобным праектам стала брашура “Спыні гуляй” пра тое, якія стасункі лічыць гэтамі і як абараніцца ад негатыўнага ўздзеяння. Выдадзеныя і іншыя інструкцыі на розныя тэмы — ад парад па прафілактыцы каранавіруса і правілаў карыстання грамадскім транспартам да рэкамендацый па камунікацыі ў месенджарах.

Такаса эксперты распрацавалі нацыянальны стандарт “Зразумелая мова. Асноўныя палажэнні”, зацверджаны пазалатні, і да канца 2023-га плануецца завяршыць работу над тэхнічным рэгламентам. Варта дадаць, што значэнне зразумелай мовы цяпер зацвярдзана ў Законе “Аб правах інвалідаў і сацыяльнай інтэграцыі”.

ПА НАЦЫЯНАЛЬНЫМ СТАНДАРЦЕ

Першыя рэкамендацыі па зразумелай мове ў Еўропе апублікавалі яшчэ напярканьніку адштурхоўваюцца прафесіяналы.

Немагчыма стварыць тэкст на зразумелай мове, каб яна была яснай абсалютна для ўсіх катэгорыяў чытачоў. Таму трэба дакладна разумець, для якой групы пішацца. Адаптаваны матэрыял мусіць быць меншага за арыгнал аб’ёму —

янале, далей павышалі кваліфікацыю ў Германіі і Аўстрыі.

Сёння нашы сурмазоўцы — сертыфікаваныя трэнеры. Пакуль яны адзіныя ў краіне рыхтуюць спецыялістаў у сваёй галіне і ўжо навучны каля паўсотні чалавек. Хто можа далучыцца? Любы ахвотны незалежна ад профілю адукацыі. Галоўныя патрабаванні да будучых адмыслоўцаў — пісьменнасць і валоданне гэтакімі камунікацый з прадстаўніцтвам мэтавай аўдыторыі.

Супрацоўнікі асацыяцыі не могуць гуляць — выпускаць карысныя матэрыялы на зразумелай мове. Першым падобным праектам стала брашура “Спыні гуляй” пра тое, якія стасункі лічыць гэтамі і як абараніцца ад негатыўнага ўздзеяння. Выдадзеныя і іншыя інструкцыі на розныя тэмы — ад парад па прафілактыцы каранавіруса і правілаў карыстання грамадскім транспартам да рэкамендацый па камунікацыі ў месенджарах.

Такаса эксперты распрацавалі нацыянальны стандарт “Зразумелая мова. Асноўныя палажэнні”, зацверджаны пазалатні, і да канца 2023-га плануецца завяршыць работу над тэхнічным рэгламентам. Варта дадаць, што значэнне зразумелай мовы цяпер зацвярдзана ў Законе “Аб правах інвалідаў і сацыяльнай інтэграцыі”.

ПРЫКЛАД ЗАМЕЖКА

Еўрапейская культурныя інстытуты актыўна ствараюць верыя афіцыйных сайтаў, дэведнікі і іншыя матэрыялы на зразумелай мове. Немецкі гістарычны музей ядром часовых выстаў робіць інклюзіўныя камунікацыйныя станцыі, дзе даступная інфармацыя на жэставай і зразумелай мовах, а таксама тэксты, пададзеныя шрыфтам Брайля. Да зразумелай мовы звярнуліся і вядучыя музеі Іспаніі. Нацыянальны

археалагічны, напрыклад, выпусцілі дэведнікі па з’яўленні найбольш каштоўных экспанатаў і карту ўстаноў. Нацыянальны музей Тысеня-Барнеміса стварыў падобны гід па адметных аб’ектах мастацтва. Архітэктурны ICO Museum публікуе на сваім сайце матэрыялы на яснай мове да часовых экспазіцый.

АЙЧЫННЫ ДОСВЕД

У Беларусі першым на зразумелай мове загарварыў Баранавіцкі краязнаўчы музей. Мясцовыя педагогі разам з культурнаініцыятывамі прайшлі курс і пасля па кіраўніцтвам спецыялістаў адаптавалі тэкст экскурсіі і этыкетак для залы прыроды.

З улікам патрэб мэтавай аўдыторыі частку звестак асеялі, дадалі новыя факты. Давялося адмовіцца ад складанай экскурсіі і з’яўляцца адпаведна дадзена больш — экскурсавод заўсёды адкажа на пытанні цікаўных.

Ці з’явіцца зразумелая мова ў іншых музеях краіны — пытанне як ініцыятыўнасці культурнаініцыятывы, так і функцыянавання сістэм шалкам. Азін чалавек выканае ўсю працу не зольны, там болей ад якаснай адаптацыі тэкстаў мала трымаць наведальнікаў і працягваць правалы. Неабходная практыка, кантроль спецыялістаў, уздзе экскурсавод-аініцыятывы. Таму адмыслоўцы закляюць да ўзаемадзейня. Да прыкладу, распрацаваны трэнінг па зразумелай мове для Міністэрства транспарту і камунікацыі, амбяркоўваецца ўключэнне гэтых заняткаў у курсы павышэння кваліфікацыі. Чым не ўзор для галіны культуры?

Данііл ШЫЯКА

Наталля Карчэўская: “Мастацтва — гэта рай на зямлі”

магаюць ладзіць молны паказ “Каларовыя сны” для дзяцей з асаблівасцямі развіцця і дзяцей-сірот. Усіх дасягнуў на пералічыць, але поспех кожнага студэнта, педагога ідзе ў агульную скарбонку ўніверсітэта.

— Якія вяршыні плануеце парываць у новым годзе?

— Галоўнае, не звальніцца з тым, на якіх знаходзімся (смяецца). Наш выкладчык Вольга Аляксандраўна Науроўская атрымала грант Прэзідэнта атрымала грант Прэзідэнта на рэалізацыю праекта “Лінія памяці. Код вайны”. Будзем шмат сіл укладваць у гэтую ініцыятыву, таму што, хоць прэм’ера і адбудзецца ў нас, спадзяёмся паказаць пастаноўку ў Брэсце і па магчымасці па ўсіх абласных гарадах. Натуральна, працягнем развіваць распачаты ў 2022 годзе “Дэяс кангрэс” — хочам зрабіць конкурс традыцыйным. Ёсць і іншыя задумкі.

— Жаўтнёўскія кіраўнікі ў нашай краіне, ды і на ўсім свеце, не дзіва. Аднак створылі чамусьці заставілі. Ці сутыкаліся Вы з падобным?

5 парад для моладзі, каб дамагчыся поспеху ў сферы культуры

1. Усё пачынаецца з любові, і яе варта знаходзіць у сваім сэрцы нават у самы страшны момант. Таму трэба любіць: сябе, бацькоў, іншых людзей, краіну, свет.
2. Верцець у сябе: не баяцца падаць, уставаць і ісці наперад.
3. Працаваць.
4. Быць паслядоўным.
5. Нёсці адказнасць за ўчынкi і ўмець прызнаваць памылкі.

— Не толькі жанчыны, але і мужчыны пакутуюць ад прадзятасці. Не абмінула гэта доля і мяне. Па малалыці часта чула стэрэатып: “Прагочка — значыць дурная”. Але я ніколі не спрачалася, проста вучылася, таму і дыплом з адзнакай атрымала. У такой сітуацыі не трэба нікому нічога даказваць і тым больш фактамі і фактамі на негатыў. Варта многа і ўпарта працаваць, каб паказаць, на што ты здольны.

— Які з сучасных таннавальных стыляў Вам больш за ўсё імпануе?

— Пытанне ў тым, наколькі таленавіта гэта зроблена. Той жа кантэпт можа быць менш выразным, чым класіка, у якой усё строга кананізавана. Калі мы прыводзілі “Дэяс кангрэс”, прыходзіў калектыў дзіцячай школы мастацтваў з аграрарака. І яны паказвалі настолькі апапаміліўнага нумар на аснове народнага танца, што я атрымала каласальнае заваляванне. Мне падабаецца проста добры танец, у якім ёсць задума. Таму усім не імпануе званне “лабараторыя”

— Наталля Уладзіміраўна, Вы стварыце ўражанне ўзрўненна і ранаўчага чалавека. А жойкі самае?

— Сваімі асноўнымі якасцямі лічу адказнасць і паслядоўнасць. Я не шу напралом. І хця я хутка прымаю рашэнні, часам даводзіцца павагацца. У

такім выпадку раюся з кім-небудзь больш дасведчаным у гэтым пытанні, бо не лічу, што маё меркаванне адзінае правільнае.

— Ці ёсць у Вас сакрэтныя прыёмы, што дапамагаюць кіраваць калектывам і трымаць руку на пульсе ўсяго ўніверсітэта?

— Работа кіраўніка — гэта спалучэнне, дзе, з аднаго боку, ты павінен ва ўсё ўнікаць, а з іншага — дэлегаваць адказнасць. Не трэба апекаваць людзей у дробязях, але і не належыць пускаться ўсе на самацёк. Да таго ж варта цікавіцца, што адбываецца ў вашай сферы, па-за яе знешнім контурам, пастаянна павышаць прафесійны ўзровень.

— Вы прывялі частку жыцця харэаграфі. Ці ёсць час для яе зараз? Калі Вы ў апошні раз танцавалі?

— Разам са студэнтамі на Навагоднім балі для моладзі ў Палашы. Незадоўжыцца Прафесійны танец, канешне, для мяне — даўно скончаная гісторыя. Інтэр’ю вылучаю харэаграфію больш з гэрэтычнага

боку. Але мне ўсё яшчэ падабаецца танцаваць, хця я не жыву ў ілюзіямi і не лічу сябе выдатным выканаўцам.

— Які з сучасных таннавальных стыляў Вам больш за ўсё імпануе?

— Пытанне ў тым, наколькі таленавіта гэта зроблена. Той жа кантэпт можа быць менш выразным, чым класіка, у якой усё строга кананізавана. Калі мы прыводзілі “Дэяс кангрэс”, прыходзіў калектыў дзіцячай школы мастацтваў з аграрарака. І яны паказвалі настолькі апапаміліўнага нумар на аснове народнага танца, што я атрымала каласальнае заваляванне. Мне падабаецца проста добры танец, у якім ёсць задума. Таму усім не імпануе званне “лабараторыя”

— Які з сучасных таннавальных стыляў Вам больш за ўсё імпануе?

— Які з сучасных таннавальных стыляў Вам больш за ўсё імпануе?

— Які з сучасных таннавальных стыляў Вам больш за ўсё імпануе?

— Які з сучасных таннавальных стыляў Вам больш за ўсё імпануе?

— Які з сучасных таннавальных стыляў Вам больш за ўсё імпануе?

— Які з сучасных таннавальных стыляў Вам больш за ўсё імпануе?

Югенія ГАБЦ

У фаварытах — ружовыя зайцы Вынікі конкурсу

Напярэдадні з’явілася газета “Культура” і Беларускае дзяржаўнае акадэмія мастацтваў уладзілі сумесны конкурс на найлепшы дызайн навагодняй паштоўкі. Студэнцкія работы надрукавалі на старонках выдання, а на сайце kultura-info.by праходзіла анлайн-галасаванне. Найбольшую колькасць падабак набралі эскізы Крысціны Ільч.

З бальных танцаў у народную творчасць

Паводле слоў нашай гераіні, у дзяцінстве яе параўноўвалі з “шадзенымі ураганам”, бо энергія біла праз край. Запал неспаседы вырабілі патушыць актыўнымі спартыўнымі заняткамі — у чатырохгодовым узросце дзяўчынка паспрабавала сябе ў бальных танцах. Пазней з галавой пагрузілася ў творчасць, кардынальна памяншая сферу інтарэсаў і паступіла ў Маладзечанскую дзіцячую школу мастацтваў. Нязменнае жаданне спазнаваць новае заўсёды вылучала Крысціну сярод ровеснікаў і падштурхнула працягнуць культурнае развіццё ў Музычным каледжы імя М.К. Агінскага.

3 АКЦЭНТАМ НА ГЛАМУР

Наша гераіня з вялікім задавальненнем удзельнічае ў разнастайных спарбортных, бо гэта магчымасць паказаць сябе і назапасіць вопыт. Яшчэ падчас навучання ў каледжы дэманстравала работы на шматлікіх выставах і атрымлівала высокую ацэнку ад настаўнікаў. А дзякуючы свайму захопленню — стварэнню выніканак — яна вылучылася сярод аднакурснікаў на конкурсе дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва “Сняжынка-2020” і заняла першае месца.

ДАЦЬ НЫРЦА ў ВІРТУАЛЬНЫ ВІР

Пра атрыманне вышэйшай адукацыі наша гераіня задумалася ў апошнім курсе навучання ў каледжы. Мэтаканіраванай дзяўчыне заўсёды хацелася паступіць у прафесійную ВНУ.

— Я разглядала некалькі варыянтаў для далейшага навучання,

але, маючы на руках сертыфікаты з дастатковай колькасцю балаў, вырашыла рызыкнуць і накіравалася ў Акадэмію мастацтваў. Шмат хто з маіх знаёмых быў здзіўлены, па чуючы пра спецыяльнасць, якую я абрала пры падачы дакументаў у БДАМ. Па выніку ўступнай кампаніі ў 2021 годзе я была залічана на першы курс спецыяльнасці “Графічны дызайн”. У мам жыцці здзейсніўся зусім нечаканы пераход са свету народнай творчасці ў лічбавую прастору. Спярша было складана, бо раней я стварала ўсё рукамі, кожная дэталі кантралявалася ў рэальнай прасторы і часе, а тут мне давялося даверыцца камп’ютару, яго магчымасцям. Паступова я стала разумець, як з дапамогай машыны можна ажыццяўляць самыя грандзёжныя задумкі. Для мяне заўсёды было важна працаваць сярод крэатыўных асоб, зараджаных на якасны вынік. У акадэміі я знайшла каманду аднадумцаў, якія садзейнічаюць раскрыццю маіх асаблівых і творчых характарыстык. Варта адзначыць прафесіяналізм і чуласць выкладчыкаў, што год за годам раскрываюць новыя грані нашага майстэрства, — падкрэслівае Крысціна.

3 АКЦЭНТАМ НА ГЛАМУР

Наша гераіня з вялікім задавальненнем удзельнічае ў разнастайных спарбортных, бо гэта магчымасць паказаць сябе і назапасіць вопыт. Яшчэ падчас навучання ў каледжы дэманстравала работы на шматлікіх выставах і атрымлівала высокую ацэнку ад настаўнікаў. А дзякуючы свайму захопленню — стварэнню выніканак — яна вылучылася сярод аднакурснікаў на конкурсе дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва “Сняжынка-2020” і заняла першае месца.

ДАЦЬ НЫРЦА ў ВІРТУАЛЬНЫ ВІР

Пра атрыманне вышэйшай адукацыі наша гераіня задумалася ў апошнім курсе навучання ў каледжы. Мэтаканіраванай дзяўчыне заўсёды хацелася паступіць у прафесійную ВНУ.

— Я разглядала некалькі варыянтаў для далейшага навучання,

ра” дзвічына алправіла адразу, калі ва ўніверсітэце абвясцілі пра такую магчымасць.

— Першапачаткова мы з аднакурснікамі распараўвалі дызайн вышавальных паштоўкаў на тэму “Каляды”. Пасля нам прапанавалі паказаць сваю творчасць шырокай публіцы і атрыць работы для адбору ў газету. Нейкія накіды ўжо былі, але давялося дзейнічаць аператыўна, бо тэрміны падліскалі. Першая версія эскізаў падалася мне сумнаватой: сімвалы Раства не ўпісаліся ў навагоднюю канцэпцыю. У страсвай сітуацыі я памяншала кірунак сваіх думак і натхнілася гераімі 2023-га: зайчыкамі. Наступным крокам стаў выбар палітры: тут арыентавалася на нешта актуальнае — адценнямі мадэнта, абвешчаным інстытутам колеру Pantone трэндам гэтага года. Калі вызначылася з галоўным, акрэслілі фармы і тэкст, якія выдатна дапоўнілі кампазіцыю. Праўду кажучы, я не фанат такіх яркіх фарбаў, але ўнутранае дзіця захцела пацешыць чытаўцаў рэспубліканскага выдання нечым высе-лым і запамінальным. Мне здаецца, што зайчык выглядае вельмі гламурна, — з усмешкай дадае Крысціна.

УНУТРАНЫ КРЫТЫК

Пра свой поспех маладая мастачка распадае сціпла.

— Калі даведлася, што мае эскізы набралі большасць “лайкаў” у анлайн-галасаванні, была прыемна здзіўленая і збынтэжана, бо ў конкурсе ўдзельнічалі і мае аднакурснікі. Ведаю гэты таленавіты людзей, назірала за іх работамі, якія былі выкананы на высокім узроўні. Асабіста мне давялося прыкладзіці нямаля сіл, каб вынік найперш падабаў-

УНУТРАНЫ КРЫТЫК

Пра свой поспех маладая мастачка распадае сціпла.

— Калі даведлася, што мае эскізы набралі большасць “лайкаў” у анлайн-галасаванні, была прыемна здзіўленая і збынтэжана, бо ў конкурсе ўдзельнічалі і мае аднакурснікі. Ведаю гэты таленавіты людзей, назірала за іх работамі, якія былі выкананы на высокім узроўні. Асабіста мне давялося прыкладзіці нямаля сіл, каб вынік найперш падабаў-

— Калі даведлася, што мае эскізы набралі большасць “лайкаў” у анлайн-галасаванні, была прыемна здзіўленая і збынтэжана, бо ў конкурсе ўдзельнічалі і мае аднакурснікі. Ведаю гэты таленавіты людзей, назірала за іх работамі, якія былі выкананы на высокім узроўні. Асабіста мне давялося прыкладзіці нямаля сіл, каб вынік найперш падабаў-

— Калі даведлася, што мае эскізы набралі большасць “лайкаў” у анлайн-галасаванні, была прыемна здзіўленая і збынтэжана, бо ў конкурсе ўдзельнічалі і мае аднакурснікі. Ведаю гэты таленавіты людзей, назірала за іх работамі, якія былі выкананы на высокім узроўні. Асабіста мне давялося прыкладзіці нямаля сіл, каб вынік найперш падабаў-

— Калі даведлася, што мае эскізы набралі большасць “лайкаў” у анлайн-галасаванні, была прыемна здзіўленая і збынтэжана, бо ў конкурсе ўдзельнічалі і мае аднакурснікі. Ведаю гэты таленавіты людзей, назірала за іх работамі, якія былі выкананы на высокім узроўні. Асабіста мне давялося прыкладзіці нямаля сіл, каб вынік найперш падабаў-

— Калі даведлася, што мае эскізы набралі большасць “лайкаў” у анлайн-галасаванні, была прыемна здзіўленая і збынтэжана, бо ў конкурсе ўдзельнічалі і мае аднакурснікі. Ведаю гэты таленавіты людзей, назірала за іх работамі, якія былі выкананы на высокім узроўні. Асабіста мне давялося прыкладзіці нямаля сіл, каб вынік найперш падабаў-

— Калі даведлася, што мае эскізы набралі большасць “лайкаў” у анлайн-галасаванні, была прыемна здзіўленая і збынтэжана, бо ў конкурсе ўдзельнічалі і мае аднакурснікі. Ведаю гэты таленавіты людзей, назірала за іх работамі, якія былі выкананы на высокім узроўні. Асабіста мне давялося прыкладзіці нямаля сіл, каб вынік найперш падабаў-

ся самой, бо ўнутраны крытык заўсёды задае высокую планку маім дызайнам. Хачу падзякаваць газеце “Культура” за магчымасць праявіць сябе ў такім спарбортыве. Студэнтам важна выстаўляцца пры кожнай нагодзе, а таксама практыкавацца ў розных кірунках. І не варта забываць, што гэта быў унікальны шанец падыраць праз творчасць свята людзям!

Пакуль наша гераіня вучыцца на другім курсе БДАМ, знаходзіцца ў працэсаванні будучых вынікаў праектаў і выстаў, якія абавязкова напаткаюць на на творчым шляху. Бо, нягледзячы на хісткасць сучаснага свету, яна верыць у свае мары, што падштурхоўваюць да пошуку ўнікальнага мастацкага стылю. Крысціна сур’ёзна задумваецца над стварэннем асабістага кірунку, які аб’яднаў бы рунную народную творчасць і графічны дызайн. Сярод мэт і акрэсліць Уласнай студыі выяўленчага мастацтва для дарослых і дзяцей. “Такім чынам я змагу знаёміць людзей з беларускімі традыцыямі, скарыставаючы высокія тэхналогіі”, — падкрэслівае Крысціна Ільч.

А наша газета працягне падтрымліваць маладых беларускіх творцаў і расказаць чытачам пра магчымасці, якія спрыяюць раскрыццю юных талентаў.

Настася ЮРКЕВІЧ

Абменныя гастролі – 10

Стары Новы год Тульскіх акадэмічных тэатраў і Беларускае дзяржаўнае акадэмічнае музычнае тэатр сустрэлі на абменных гастроліх – ужо дзясятыя з 2013 года.

Тула прывезла чатыры новыя спектаклі, паказаныя з улікам паўтараў сем разоў. Пераважала класіка, і не толькі заснаваная ўласна на п'есах „Лэдзі Макбет Мізнскага павета“ вымушлі ўспомніць аднайменную оперу, каб у чарговы раз напоўніць аніцэн выдатны драматургічны талент Д. Шостакаві-

ча. Кампазітар змяніў у апэрыцы М. Ляскова літаральна ўсё, пачынаючы з характару Кацяршы, ды захаваў сам дух расійскай глыбіні. А інсцэніроўка тулякоў максімальна абапіралася на праязны тэкст. Фрагменты „Ад аўтара“ ператварыліся ў абмеркаванні-плёткі, з-за чаго сцяганне, катаржнікі раптам пачыналі гаварыць моваю не ўласцівага ім літаратурнага стылю. Сцэнаграфія таксама нагадала адно з вядомых пастановачных рашэнняў гэтай оперы, толькі спрошчанае. Спектакль зрабіўся пераказам сюжэта – і не больш за тое.

Пастаноўку „Уяўныя хворыя“ Мальера таксама аправілі ў карнавальна-сцэнаграфічны зал, што ахоплівае ўсё гэтае італьянскага тэатра масак. Зварот да песенна-танцавальнага тэатру, ініцыяваныя сучаснасцю, замяніла было правальныя па энергетыцы сцэны.

Затое „Тата ў павуціне“ Рэя Куні, прызначаны на канец гастролі, стаўся сапраўдным

фінальным клічнікам – найперш прас шалёную самадзуду ўсё акцёрскага ансамбля. А беларускія артысты паказалі ў Туле „Нявес-ту з Імерэты“, мусіфі-фэ „Здрэсьце, я тэка Чарлі!..“, шоу-канцэрт „Навагодняя пераама-розка“, мюзікл „Тры мушкетэры“ і фіналь-

нае прадстаўленне „«Кі-нахіт» – усё «на ура»“. Да сярэдзін лютага ў нашага тэатра таксама запланаваны гастролі ў Ніжнім Ноўградзе, Пензе, Мінурынску, Варонежы, Тамбове і Разані.

Надзея БУНЦЭВІЧ
Фота Руслана АНАНЬЕВА

„Тата ў павуціне“

„Уяўныя хворыя“

СТУЖКА ЖЫЦЦЯ

Канстанцін Геда 1891—1977 гг.

Мастак, аўтар тэматчных карцін, пейзажаў, партрэтаў, абразоў.

1891 г.
Нарадзіўся 6 снежня ў Вішнеў у сям'і дзяржаўнага служачага шведскага паходжання.

1910—1911 гг.
Прыходзіць падарожжы ў Магілёўскі Александрэйскі гімназічны вучылішчы. Па рашэнні чыноўнікаў літэратурна-малявальнага аддзялення пачаў прыватнае ўрок.

1912—1918 гг.
Паступае ў Маскоўскае вучылішча жывапісу, скульптуры і драматэатра для пераходнага ўдзельніка мастакоў М. Касцяна, К. Кароўна, А. Архіпава, А. Сурганова.

1920—1935 гг.
Жыве ў Магілёве, дзе ўрадоўкаецца наступнаму маленню ў школу, ацэнка ўдзяляецца ў мастацкіх выставах, стварае работы на заказ.

1944 г.
З сям'ёй пераходзіць спачатку ў Прагу, затым у Зальцбург, дзе мастацтва час працуе на тэатральна-мастацкіх стварэннях дэкарацыі для рускага тэатра бэнэжы.

1948 г.
З'явіўся ў Аргенціну. Жыве і працуе ў Сан-Ісідра і Буэнас-Айрэс. Дзе ўрок малення, пава карцінаў на замовы.

1953—1977 гг.
Адзінае персанальнае выставы ў кардынальнай галерэі Буэнас-Айрэс „Ван Рымль“ і з'явіўся прызначэнне ў мусэў публіцы.

1977 г.
Памер 5 сакавіта ў Аргенціне ва ўзросце 86 гадоў.

З дзяцінства захапляўся маленнем. Да 1900 года жыве ў вучылішчы Ядэра (непадалёк ад Вішнеў), потым разам з сям'ёй перабіраецца ў Магілёў.

„Вуток рынку“

Удзяліўся ў выставы вучнёўскіх работ з тэмы „Вуліца“ „Кані“, „Тэатральная афарма“ і іншых. З'явіўся сусветная вайна 1914—1918 гг.; часова прылічыў навука і іграма са студэнтаў завіскаўца ў акадэміі савітанскіх зрад, каб дапамагчы на полі бою параненым рускім салдатам. Дыплом атрымаў пасля вайны, тады ж уступіў у прафесійнае Саюз мастакоў Масквы і вяртаецца ў Беларусь.

Алексей Стейнман

Абрам Арсланов

Констанцін Геда

Мікалай Касатін

Асаблівае майстэрства Геда дасягае ў адрабаванні коней. Карціны адзінак і групы будуюць супрацьмады творчасці Канстанціна Малавэнава і яго вучні. У 1939 г. удзельнічае ва Усёсуслоўнай сельскагаспадарчай выставе ў Маскве. Работы мастака, асабліва вептарнае жывапіснае палатно „Табун коней“, вышэйшая цікавасць наведвальнікаў.

„Чаргас“ Магілёўскі абласны мастацкі музей ім П. В. Масленніка

У 1920—1930-я гг. імя Канстанціна Геда было на слыху ў мастацкага таварыства, аднак гэтую асобу амаль цалкам забылі пасля яе эміграцыі. Сёння спадчына майстра захоўваецца ў мусэях дзе прыватных калекцыяў у Расіі, Аргенціне, Беларусі і іншых краінах.

Дзякуючы намаганням родных жывапісца, вялікая колькасць твораў Геда і архывныя дакументы былі перададзеныя ў фонд Магілёўскага абласнога мастацкага музея ім Паўла Масленнікава. Сёння выстава, прысвечаная жывапісу і творчасці К. Геда, працуе ў мусэі паставіна і налічвае каля 100 работ.

Некалькі акадэмічных майстраў можна пабачыць у Нацыянальным мастацкім мусэі ў Мінску, некаторыя жывапісныя работы знаходзяцца ў Нацыянальным навукова-асветніцкім цэнтры ім Ф. Скарыны. У Магілёўскім абласным краязнаўчым мусэі Е. Раманава экспануюцца малюны Канстанціна Мікалаевіча з дакладнымі вывамі Магілёва канца 1920-х гг.

„АЗart“ як рухавік навукі

Дзень беларускай навукі сёлета адзначаецца 29 студзеня. З нагоды свята Мінскі дзяржаўны музычны каледж імя М. Глінкі здзяўдзі Адртыры дыстанцыйны конкурс на музычна-тэатральных дысцыплінах „AZart“, які аб'яднаў больш як сотню юных даследчыкаў музыкі з усіх краінаў.

— Цяперашні конкурс, — распавядае адзін

з яго арганізатараў, старшыня цыклавай камісіі „Музыказнаўства“ Святлана Рудэнка, — стаў ужо трэцім. Дзяў даўно лунала ў паветры, як ні дзіўна, паслужыла самазідзіяцыя пры пандэміі, калі не абходна было зрушыць навуцэнцаў у творчы бок, заахоўваў іх да самаўдасканалення, навуковай і патулярызатарскай дзейнасці. Плотны праект сабраў толькі каля 20 удзельнікаў, але ўжо наступнае сабранаўства суправаджаўся сапраўдным ажыятажам. На-

зва, як бачыце, таксама з сакрэтам. У ёй зашыфраваныя не толькі „азы“ спасціжэння мастацтва: са словам ат спалучаецца стаславянскае „аз“, што азначае „я“. У выніку атрымліваецца амаць па Станіслаўскім — я і мастацтва. І усё гэта — з дзіцяча-юнацкім азартам.

Конкурсы музычна-навуковых прац сёння не такія ўжо рэдкія. Усё часцей палюбілі імпрэзны ахопліваюць не толькі малых выкладчыкаў, студэнтаў, магистрантаў, але і навуцэнцаў каледжаў, школ мастацтваў.

Асабліваць „AZarta“ — у разнастайнасці намінацый: тут ёсць і ўласна „Музычна-даследчая дзейнасць“, і „Музычная крытыка“, і „Музычны агляд“, што ўваляе сабой конкурс катэгорыі юнарты прэзентацыі на прапанаваныя тэмы, сярэдзіх, да прыкладу, — „Музычны тэатр Беларусі XVIII—XIX стагоддзяў“. Ды для стварэння рэзюмэ прадставілі спасылку на запіс аўтарскай вечарыны беларускага кампазітара і выкладчы-

ка сталінага музычнага каледжа Дамітрыя Лойкі. — Летась старэйшай журы, — праявіла мой суразмовец, — мы запрашалі кандыдата мастацтвазнаўства Антаніну Карпілава, якая даследуе ўзаемадзеянне музыкі і кіно. Эксперт скарвала нас да вышэйшай планкі выкарыстання мультымедыя, яшчэ больш утузіліла ў тым, што любая навуковая праца патрабуе добрага данясення, „упакоўкі“ — і традыцыйнай, слоўнай, і з ужываннем відэа. Невыпадкова мы нават праводзілі семінар для выкладчыкаў „Стварэнне інтэрактыўнага інфармацыйна-адукацыйнага асродка — погляд у будучыню“.

Надалей плануем развіваць не толькі конкурс, але і зваротны сувяз з удзельнікамі. Бо многія запытаюць, што ў іх было дронна, а што добра, хочучы пачуць парадзі, неабходныя для руху наперад.

Надзея БУНЦЭВІЧ

АЎТОГРАФ З БЕЛАРУСКАЙ ЗЯМЛІ

Якім павінен быць ТЭАТР?

ДАР'Я,
рэжысёр:

МАРЫНА,
кандытар:

АНАСТАСІЯ,
вэб-дэзайнер:

СВЯТЛАНА,
спецыяліст навукова-даследчага аддзела:

Вядома, тэатр — старажытнае мастацтва. Але ж з часоў антычнасці свет вельмі змяніўся. Што цяпер прываблівае глядача і чаго чакаць ад служак Мельпамены ў будучыні? Сваімі меркаваннямі падзяліліся чытачы "К".

— Я не ўяўляю свайго жыцця без тэатра. Любоў да яго зародзілася даўно. З завальненнем наведвала спектаклі ў школьныя, студэнцкія галы. Не страіла гэтай добрай традыцыі і ў самастойным дарослым жыцці. Дыяспара іграе патрабавальнага глядача прывабнае вялікі рэпертуар, але я аддаю перавагу класіцы. Найхэй сабе і з сучаснымі ноткамі. Напрыклад, з завальненнем паглядзела "Карэяну" і "Жыця + Таця = любов", якія былі развіццямі ў рамках тэатральнага праекта «ТриТ-формаТ». Таксама залюбілася пастаноўкі на беларускай мове — "Дзікае паліванне караля Стаха" і "Чорная панна Нясвіжа". Наведваю тэатральныя вечарыны не толькі ў сталіцы. Падобашча творчасць трупы Бросткага акадэмічнага тэатра драмы, дзе маё сэрца паклавірае "Обломов.ру", "Алеся", "Дарагая Алеся на Сяргеяўна". Прывабліваюць і тэатральныя спектаклі: узлізла сустрэча з таленавітымі расійскімі актэрамі Ігарам Пітрэнкам і Марынай Аляксандравай, калі яны пераўвасобіліся ў герояў Рэмарка з "Трумаўнай аркі". Кашешанне, трапілася пастаноўкі, пасля наведвання якіх я заставалася расчараваная, але такія хутка забываюцца.

— Каля месяца таму хадзілі з мусяжам у Гомельскі драматычны тэатр на спектакль "Таямніцы замка Шынон". Ігра актэраў і сюжэт спаладалі рыхтаваны глядач яго б не зразумее. Не маючы гістарычных ведаў, не пранікнецца сюжэтам. Нам так падаецца. Прайшоўшы тэатр інфармацыя ў антракце. Заўсёды купіліем праграму. У ёй шукаем кароткае апісанне, каб падрыхтавацца да прагляду.

У жыцці хапае праблем, таму часцей за ўсё выбіраю камядзю. На навагодніх вечарынах спаладаўся спектакль "Боінг, Боінг, Боінг". А на ваенную драму наўраў ці пойдзем.

"Незамужняя жанчына" — таксама годны спектакль, але я яго рэкамендавала для жанчын, старэйшых за 45.

Гадоў дзесяць таму хадзілі на "Чорную панна Нясвіжа". Не памятаю, што за тэатр быў, магчыма, прыезджы. Зачапіла ігра актэраў, касцюмы, дэкарацыі. Яркае ўражанне пакінуў снег. Ён сыпаўся на сцэну палчас спектакля: ноч, могілкі, Жыгімонт у магіль Барбары — і снег... Было эмацыяна. Колькі часу мінула, а я памятаю.

— Прызнаюся дычася: я — тэатраманка. Праўда, храм Мельпамены наведваю не так часта, як хацелася б: у асноўным раз на месяц. Але бывае, што і двойчы за тыдзень — не жыццё, а казка, дакладней, тэатр!

Адна з апошніх пастановак, якую паглядзела, — прэм'еры паказ спектакля "Жыця + Таця = любов" паводле рамана Аляксандра Пушкіна "Яўген Анегін" у ТЮГу. Незвычайнае прычтанне класікі, арыгінальныя дэталі і эфекты, шудоўныя актэры і іх хваляючая ігра — называючы спектакль!

Не меншае захапленне адчула і ад прагляду напумелай пастаноўкі "Інтэр'ю з вельмажы" Яўгена Карыяна ў Беларускай дзяржаўным тэатры лялек. Велізарная колькасць эмоцый, якія зашкальваюць настолькі, што ты проста не можаш гаварыць і дзіўліцца ўражаннімі пасля выхду з залы! Або опера "Дзікае паліванне караля Стаха" ў Вялікім тэатры — неверагодныя дэкарацыі і касцюмы!

Айчыныя тэатры добрыя ва ўсіх жанрах і кірунках, і гэта пашырджанне заўсёды поўныя залы і распраданыя на месцы наперад квіткі. Напрыклад, на культуры спектакль "Развіва «Прудок»" паводле аднайменнага бестселера Андрэя Горвата ў Купалаўскай асабіста мне ўдалося набыць толькі праз паўгода.

— Нядаўна наведвала Вялікі тэатр оперы і балета — глядзела апэрату "Лятучая мыш". Прадстаўленне цікавае, відэвішчанае, насычанае. Спадабалася касцюмы, дэкарацыі і незвычайная сцэна, якая выражлася. Плюс выдатная ігра актэраў!

Упершыню гэтую пастаноўку ўбачыла, калі вучылася ў восьмым класе. І як толькі даведалася, што спектакль ішпер ідзе ў нашым тэатры, то неадкладна вырашыла набыць білет. Дельз паспела, бо, да майго здзіўлення, амаль усё квіткі былі раскуплены. У інтэрнэце выбірала месцы бліжэйшыя да сцены, а па факце аказалася, што мы сядзелі ля сцяны. Няёмка. Відавочна, сістэма броніравання месцаў пакуль неадакладная.

Яшчэ адна непрыемная тэма да тэмы антракту. Публіка на палдобных спектаклях — гэта 80-90% жанчыны. І, каб патрапіць у дамскі пакой, неабходна адстаяць у велізарнай чарзе. Часу на перакісьці ўжо не застаецца. Ды і ў бубене наоўп. Адміністрацыя варта гэта ўлічваць і неякі малэрэнаваць "прашэ".

Якім бачу тэатр у будучыні? Мабыць, з явішча больш спецафектаў, накітавалі 3D-кінагаграфію, дзе на глядача капае вада, нібы ідзе дождж і дзьме вецер. Да таго ж дававіцца паці, смак і іншыя адчуванні.

Наогул жа тэатр як мастацтва будзе жыць заўсёды. Гэта нешта сапраўднае, вечнае. Наводны відэазапісы, якія трансляцыя на экране не заменіць жывыя выступленні артэстаў!

КАЦЬРЫНА,
бухгалтар:

— Тэатр наведваю рэдка. Апошні раз была гадоў пяць таму ў Гомельскім маладзёжным тэатры. Не ўспэнула, што ўсё памятаю, але здаецца, спектакль называўся "Вакзал на траіх". Пастаноўка спаладалася, было смешна. Ігралі таленавітыя актэры.

Думаю, тэатрам трэба звярнуць увагу на разнастайнасць пастановак. Таксама хацелася б, каб да нас прыязджала больш замежных артэстаў. Лічу, тэатр вечны, і ў яго заўсёды будзе свой глядач.

Ганна САКАЛОВА

Нацыянальны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы працягвае актыўна нарошчваць рэпертуар. З пачатку гэтага сезона тут адна за адной выйшлі тры прэм'еры.

"Гарачае сэрца"

Космас трэба чуць Гарачым сэрцам

"Скрыжаванне"

"Наш космас"

"Жаньцьба"

Новыя спектаклі рэзка развіліся па розных полюсах. На адным — традыцыйная акадэмічная пастаноўка. На другім — тыя, што прынята называць эксперыментальнымі, бо ў іх відэавочная арыентацыя на сучасную тэатральную эстэтыку. А пасарадыне — "Гарачае сэрца" Аляксандра Астроўскага, што паставіла запрошаная з Нацыянальнага акадэмічнага драматэатра імя М. Горкага Валіяціна Еранькова. Дарчы, першым на гэтым шляху стварэння нейкіх сувязных зв'язнаў між згаданымі супрацьлегласцімі быў запрошаны рэжысёр Венедыкт Растрэжэнкаў. Яго фарс "Donna sola (Жанчына адна)" ператварыўся з манаспектакля-маналог, задуманага італьянскім драматургам Дарыя Фо, у абагуляваны сімвал складанасцей жаночага лёсу, распаведзены не толькі Марыяй (Вольга Няфёдава), але і Аўтарам (Уладзімір Рагаўцоў) разам з двума мімамі ў ролі Асістэнтаў.

У "Гарачае сэрца" — іншы жанравы сінтэз. Праз шматлікія музычныя нумары (кампазітар — Аляксей Еранькоў) спектакль набліжэцца да мюзікла. Прычым тыя нумары ўяўляюць сабой не толькі своеасаблівыя ўстаўкі з "партрытымі" характарыстыкамі, што спыняюць дзеянне накітавалі стоп-кадраў, але і суцэльныя сцэны, пабудаваныя на музыцы і харэаграфіі, што тэ дзеянне рухаюць. Есць і песні, візуальна аформленыя як эстраднае кліпы, і музычныя каментарыі да дзеяння, падобныя да зонгаў Бертальта Брэхта. І нават антракты, якія маладзёжныя актэры ствараюць на папулярнага папулярнага народнага песні "Дзве вясыль гусі" і "Чорны крумакч". Мелодыя першай з іх прынамсі была закладзена яшчэ ў п'есу аўтарам: драматычны спектакль XIX стагоддзя, уключаючы рускую класіку, утрымліваў даволі шмат музыкі, і песенныя нумары прапісаліся ў гэтэце самімі драматургамі.

Пры ўсім сучасным паралелі, што свельчар пра актуальнасць узнятай праблематыкі, дзеянне не перагнаеся цалкам у сённяшні дзень. Бо ў цэнтры сцэнаграфіі Барыса Герлавана застаецца карэта як сімвал тагачасных рэалій. І адначасна ён сувязь з "Горам ад розуму" А. Грыбелева ("Каргу ты, маркуту"), адна з расійскіх пастановак якога таксама была звязана на вялізнай карэце пасярод сізнэ.

Сярод цалкам традыцыйных купалаўскіх прэм'ер — "Апошні атракцыён". Гэтую трагікамедыю паставіў расійскі актёр Андрэй Завалюк, чыё супрацоўніцтва з нашым тэатрам пачалося яшчэ з ролі Жаніха ў колпін-ным сумесным беларуска-расійскім спектаклі "Вяселле". А Чэхава, Цяпераніна, "Атракцыён" на п'есе сучаснага амерыканскага драматурга і рэжысёра Дэвіда Ліндзі-Эбера — своеасаблівы бенефіс ападу італьянскіх вядучых артэстаў трупы: Тамары Міронавай і Вольгі Няфёдавай, якія ўзначальвае тэатр як мастацкі кірунак. Менавіта іх актэрыя ігра (дакладней, супрацьстанне герані, што пераарастае ў вайну не на жыццё, а на смерць) ста-

новіца гадоўнай "дзеянай асабай" спектакля і яго рухавіком.

Эксперыментальныя падыходы, разлічаны на прыцягненне ў тэатральную залу моладзі, стаў асабліва відэавочным з прыходам у калектыв маладзёў і называнай плавданага рэжысёра Данііла Філіповіча. Ён атрымаў тут трывалую "прапіску", што ападу прычэста абодвум бакам багаты творчы плён: у аршыні з'явіліся "Жаньцьба" М. Гогаля, дзіцячых "Гісторыя шакаладнага дрэва" на камернай сцэне — "Чакана гуча і да болу бізка", у фазе другога паверша — музычна-пластычная фантазія "Скрыжаванне" і шэраг іншых пастановак.

Чарговай прэм'ерай, якія Д. Філіповіч выпускае літа-

раўна адна за адной, стаўся "Наш космас" — пластычны спектакль пра складанасці лёсу творага чалавека, што шукае сябе і свой шлях у мастацтве, ахвирваючы асабістым жыццём. Шырокі зварот да пластычных рашэнняў, абраны рэжысёрам ужо ў большасці ранейшых прац, можна лічыць і яго творчым крэда, і адной з яркіх прыкмет сучаснай тэатральнай эстэтыкі, і рэпертуарнай неабходнасцю іпэрэаграфіі купалаўскай трупы, дзе пераважае модалля. Нядаўні выпускіні добра рухаюцца, лья, мякка качуцца, не напта дэканна валодаюць сцэнічнай мовай (насамрэч амаль увогуле ёй не валодаюць, пра што згадалі крытыкі, да прыкладу, на леташнім Рэспубліканскім фес-

тывалі нацыянальнай драматургіі ў Бабруйску). Пры такім раскладзе "Наш космас" — напраўдзе і выратаванне, і адначасова бяспройгрышыны пропуск у шырокамаштабнае фестывальнае жыццё, прычым міжнароднага разгору. Бо пластыка не толькі запатрабавана, але і не патрабуе пераказу — прытым што гэта "касмічны" спектакль папулярнага менавіта беларуска нацыянальнаму культуры, уключаючы песенны фальклор і прафесійны жыццё: на экране раз-пораз дэманструюцца сучасныя сцэнічнаму дзеянню карціны Гаўрыла Вапчанкі, Барыса Забарава, Барыса Казакова, Арлена Кашкурвіча, Мікалая Селешчука, Леаніда Шчамілёва 1970—2000-х гадоў. Іх стыльвая размаітасць, неупадзены пачырку ніколі не прырачыць задуме, а яшчэ больш яркава даносіць закрунутую ў спектаклі тэму творчай самаідэнтыфікацыі, пошуку ў мастацтве ўласнага "я".

Сцэнаграфія Аляксандра Камяцка вырашана дастацова проста, мінімалістычна і вельмі функцыянальна. Ды ўсё ж спектакль трымаецца не на ёй і нават не ўласна на харэаграфіі Валімі Дубовіка, што наапе дзеянню філасофскі актэнт і пры гэтым цалкам зразумела перадае сюжэтную павароты, робчы іх літаратурную "расшыфроўку" ў праграмы неабавязковай і нават залішняй інтэрпрэтацыі.

Стрыманым, цэнтральнай востра спектыка стала партытура маладога беларускага кампазітара Андрэя Шапка, адпаведнай рэжысёрскаму лібрэта і годна музычнага тэатра. У левыя лошы — тры штатныя артэстаў аркестра тэатра: клавійшы, скрыпка, ударныя. У правай — вальныя секстэты, складзены з маладзёў драматычных артэстаў. Такое іх размяшчэнне надае ўсёму відэовісуну рысы "тэатра ў тэатры", ператваряе музычны складнік у своеасаблівы "рамку" для красамоўна жыццёвай карціны сцэнічнага дзеяння. Скарыстаныя народныя песні наўпрост звязаны з сюжэтам. Такі падбор мелодый нагадае томатыз першых беларускіх савецкіх мюзікаў, маўляў, пра што гаворыцца ў словах музычнай шытаты, пра тое ў сімфоніі распаўвадзена. Але замест нумарной структуры звыклых песенных аправак тут паўна непарушны сімфанічны развіццё, спалучанае з гэміні мінімалізмам, сістэмай рэмінісцэнцый і лейтматываў, дзе асноўнай лейтматывай выступае вядомая песня "Ой, сівы конь бяжыць". Кампазітарска яна выключналіва — на мяккі фантастыкі, усё гучыць вельмі свежа, сучасна, надае спектаклю не толькі тэмпа-рытм, але і неабходную празласнасць.

Надзея БУНЦОВІЧ
Фота ТАЦЫЯНА МАТУСЕВІЧ

Дзень касманаўтыкі, мусяць, недарэмна прыпадае на вясну, але ў Мінску яго святкаванне вырашылі пачаць яшчэ ўзімку. Выстава "Чакайце нас, зоркі", якая заняла ўсе плошчы самай вялікай пляцоўкі Нацыянальнага цэнтру сучаснага мастацтва, дэманструе розныя падыходы да неабдымнай тэмы космасу. У тым ліку і даволі нечаканыя.

З ЭПОХИ РАДАСНЫХ ЧАКАННЯЎ

Назва выставы адсылае да ўнікальнага творчага праекта — альбома "Чакайце нас, зоркі!". У далёкім 1967-м яго выпусціў дзіўны танцэр: савецкі мастак Андрэй Сакалюў і легендарны Аляксей Лявонаў — першы чалавек, які выйшаў у адкрыты космас. Ён быў тады на піку славы, але ж знаходзіў час і на малыванне.

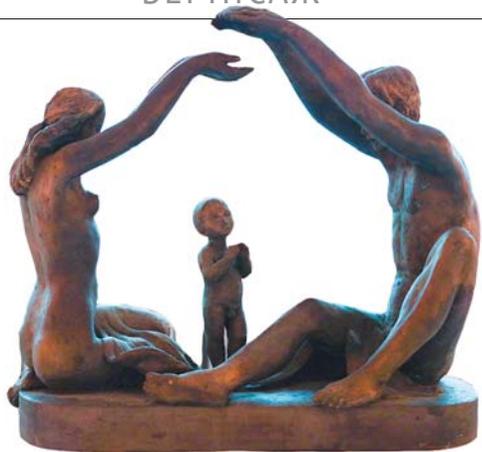
Іх творы, якія цяпер устаўляюцца ў Мінску, добра адлюстроўваюць настроі той пары. Тады заваляла, што мроі фантастаў урачаіснацца ўжо зусім хутка, і "на пыльных тропінах далёкіх планет стануць нашы следы". Назва аднаго з малюнкаў вельмі красамовная: "Зноў ля Венеры".

Дарэчы, цікава было б параўнаць выяўленчы мастацтва з тэмай "касмавіянізму", які ў свой час сіню Дразловіч. Ды сустракаем такія творы ў рамках экспазіцыі.

Атмасферу радасных чаканняў добра дапаўняюць савецкія плакаты: "Мужай, касмічнае юнацтва!". Сёння яны ўжо не выклікаюць такога нейтай-моўнага аптымізму: да Венеры аб нават Марса мы ж так і не дабраліся. Затое гэтыя творы ўтрымліваюць цікавае сведчанне пра настроі свайго эпохі, якую большасць гледачоў не застала.

Як ужо згадвалі ў практыцы Нацыянальнага цэнтру сучаснага мастацтва, мастацкі складнік выставы спалучаецца з дакументальным. Гэта не толькі парадныя партрэты герояў свайго часу — першых савецкіх касманаўтаў. Куратары паставілі пад сабою моту адлюстраванні іх сацыяльнае атачэнне. Гэтай можа служыць рэпартажныя фота 1960–1970-х гадоў, часам нават з архіваў "раёнак", куды, па шчырасці, мала хто зазірае.

Глядзець на зоркі — і бачыць чалавека

Цікавы ракурс гістарычнай падзеі — паглядзець, што рабілася на зямлі, калі чалавек паліцеў у космас. На кадрах з вялікіх і малых горадоў — поўных людзей вуліцы, гэтаралізаваныя шэсці, усенародная радасць... Шчыльна спавітыя немаўляці, якіх ледзь не пагалоўна ў тым дні называлі Юрамі... І прапаніканне космасу літаральна ва ўсе офісы савецкага жыцця — ад тапанікі да моды і кулінарыі...

У суседняй зале — мноства фотаздымкаў юных авіамадэлістаў з розных куткоў Беларусі. Углыблююцца ў дзясяткі натхнёных і засяроджаных твараў, ты разумееш, наколькі моцна памкненне ў вышыню апанавала розумы і паучыці слага пакалення. І яго прадстаўнікам было мала заставацца пасіўнымі гледачамі — яны імкнуліся здабыць уславы палёт, хай сабе і невывсока.

Менавіта на гэтым чалавечым фактары і засяроджаныя аўтарскага катэгорыя.

Мастацтва? Напэўна, адказу на такое пытанне павінна быць прысвечана яшчэ адна, асобная выстава, куратары якой мелі б доступ да фондавых калекцый не толькі ННЦСМ, але і вядучых мастацкіх музеяў ды Саюза мастакоў. Можна не сумнявацца, што такая выстава будзе багата на адкрыцці.

Тут жа пакуль толькі праглядаюцца нейкія пункцірныя лініі. Але ўжо з твораў, прадстаўленых у рамках гэтага праекта, разумела, што ўплыву быў вельмі рознабаковым.

Ёсць тут і зымкі, якія зрабіў астраном Віктар Малышчыц (цудоўны прыклад, калі фатаграфічная оптыка дазваляе нам бачыць тое, што ёсць насамрэч, але няўзброеным вокам ты гэта не ўбачыш), і мінімалістычны жывпіс Сяргея Крыштаповіча, у якім роўнасць — гэта выключна аўтарскага катэгорыя.

А карціна народнага мастака Аляксандра Кічанкі ці не ўпершыню суседнічае з творам Аляксея Жланава, які пры жыцці быў зусім адсутнічаў аўтсайдарам. Прычым прадстаўлены тут чамусьці не ягоныя мутанты, у якіх і сапраўды ёсць нешта вусціна-іншопланетнае. Углыблююцца ў пуцталы і змрочны гарадскі краівадзі, міжволі задумаецца: ну пры чым тут космас?

Можна, ён прысутнічае тут у апафатычны спосаб — праз гранічную сваю адсутнасць? Такім скепісам набрыдзілі і працы Аляксандра Некрашчына, дзе сэрэд наржавельных вузлоў нейкага складанага аргэту паўноўжыю каляндарскай жукі — і толькі яны ахвільююць гэтую спусцелую прастору. Сапраўды, усе тэхнічныя навінікі, на якія мы часам так спадзіма, даволі хутка стараецца, а вось прырода застаецца той самай. У тым ліку і прырода чалавека.

Выдатны экспазіцыйны ход — завяршыць такі стракат праект дзіцячымі малюнкамі. Самыя юныя мастакі, зразумела ж, поўныя аптымізму. Космас у іх уяўленні — гэта па-ранейшаму яркі ўражанні ды неверагодна адкрысці. Прычым няма сумнеў, што іх удасца здзейсніць навіе.

І гэтым варту ў іх паучыцца. Зрыцці, космас у кожнага свой, асабліва калі мы кажам пра мастакоў.

Льва СВІРЬІН

ЗАКАНАМЕРНЫ СКЕПІС

Калі навуковыя адкрысці становяцца глебай для мастацкіх інспірацый і інсінуацый — гэта працэс дэабракацыі. Але ж касмічная тэматыка абрасла таксама і мнствам недарэчных прымаў ды цэльх ілжэвучэнняў. Што ў гэтым меры яе дыскрэдытавала ў вачах аўдыторыі?

Дарэч, Румянцава ў сваёй інсталіцы "Усё менш неймавернага" прыгадвае той час, калі навіны пра кантакт з пасланцамі іншых галактык з'яўляліся ў СМІ несупынна. У нечым гэта заканамерна: выхад у космас актывізаваў чалавечую свядомасць у пошуку адказаў на незлічоныя загадкі светабудовы. І каколькі навука можа дапамагчы не заўсёды, ва ўтвораная прагаты паянкіло ўсё, што толькі магчыма.

І вось кадры з фільмаў Таркоўскага перамяжоўваюцца з тэлесансамі знакамітых у часы перабудовы экстрасэнсаў, а ў музейнай вітрыне можна пабачыць парэшткі "сапраўднага" іншопланетніка.

Як правесці мяжу паміж маягій творчасці і шарлатанствам? Чаму адным (мастакам) мы дазваляем сябе падманваць, а іншым — не? Адаказ, напэўна, у тым, як уключае ўвучанне на свядомасць гледача. Але ж не выпадае сумнявання, што мяжа тут даволі тонкая.

Такім скепісам набрыдзілі і працы Аляксандра Некрашчына, дзе сэрэд наржавельных вузлоў нейкага складанага аргэту паўноўжыю каляндарскай жукі — і толькі яны ахвільююць гэтую спусцелую прастору. Сапраўды, усе тэхнічныя навінікі, на якія мы часам так спадзіма, даволі хутка стараецца, а вось прырода застаецца той самай. У тым ліку і прырода чалавека.

Выдатны экспазіцыйны ход — завяршыць такі стракат праект дзіцячымі малюнкамі. Самыя юныя мастакі, зразумела ж, поўныя аптымізму. Космас у іх уяўленні — гэта па-ранейшаму яркі ўражанні ды неверагодна адкрысці. Прычым няма сумнеў, што іх удасца здзейсніць навіе.

І гэтым варту ў іх паучыцца. Зрыцці, космас у кожнага свой, асабліва калі мы кажам пра мастакоў.

Класіка + эксперымент

Якім будзе выставачны сезон — 2023?

Беларускі саюз мастакоў за апошнія тры гады зладзіў з паўсотні мерапрыемстваў і аб'явіў актывінасць не збіраецца, тым больш надшыюць юбілей: сёлета арганізацыі спаўняецца 85. Значыць, гледачам варты чакаць яркіх навінак і большага размаху ад традыцыйных падзей.

Нагадаем: на нядаўнім з'ездзе старэйшай саюза пераабраны Дзмітрый Отчык. Разам са сваёй камандай ён паабяцаў захаваць яркі і моцны вір творчага жыцця, у тым ліку за кошт фестывяльнаў у розных відах мастацтва. Так фармаў атрымаў сабе, адначасна кіруючыцца арганізацыяй. Варты прыгадваць Трыянале жывпісу, графікі і скульптуры, "Манумент", "Каніопт", "Дэкарт", "Скульптфасер". Гэтыя практыкі атрымалі шырокі воцук у гледачоў, даволі паказна выклікалі эраз сучаснага мастацтва і літаральна ахвілью творчасцю ўсё сталіцу, бо часовыя экспазіцыі праівавалі не толькі на пляцоўках саюза, але і ў Нацыянальнай бібліятэцы, галерэях Музея гісторыі горада Мінска і іншых установах культуры.

Як расказаў першы намеснік старэйшай Беларускага саюза мастакоў **Наталія Шаранговіч**, буйны рэспубліканскія выставы паказваюць, што геаграфія арганізацыі не абмяжоўваецца Мінскам. Мнства мастакоў жыве ў абласных цэнтрах і нават вёсках. Каб ніхто з іх не паучыцца адарываць ад агульнага кантэксту, саюз зааказе трашчыло палобных выстаў. Вядома, тонка за маштабам не мусяць панізіць вяртасць праектаў. "Хочанца, каб нашы гледачы велькі трыб Беларускага саюза мастакоў — гэта знак якасці і професійнага ўзроўню, гэта цікавыя ілі з выдатнай рэалізацыяй", — адзначыла Наталія Шаранговіч.

МАСТАЦТВА ЕДЗЕ ў РЭГІЁНЫ

"К" падрабязна разглядала праблему даступнасці якасных выставачных праектаў для пуб-

лікі ў рэгіёнах. І досвед Беларускага саюза мастакоў можна лічыць ключом да яе рашэння. За апошнія тры гады ў арганізацыі складалася добрая традыцыя — выбраныя работы з рэспубліканскіх выстаў пасля прэзентацыі ў сталіцы вязюць у рэгіёны. Палобныя туры, акрамя таго што прауюць як рэклама айчынных твораў, дазваляюць аматарам мастацтва па-за МКАДам заставацца ў курсе сучасных тэндэнцый.

Першы намеснік старэйшай БСМ Наталія Шаранговіч прызнаецца, што спачатку выяўныя экспазіцыі былі своеасаблівым эксперыментам: невядома, ці будзь яны запатрабаваныя і якую рэакцыю выклічюць. Воцупт казавіць паспяховым. Выставы знаходзілі сваё гледацтва, і рэгіянальныя музеі звяртаюцца да саюза з просьбай прывозіць наступныя праекты. Да таго ж папярэдняга геаграфія. Сёлета зашыкаўляецца ў супраціопніцтва выказаў пляцоўкі Слуцка, Бабруйска, Валожына і іншых гарадоў. Ёсць шпакі ўстаноў з маленькіх населеных пунктаў.

МАРАФОН ЮБІЛЕЯЎ

Новы год багаты на круглыя даты, якія арганізацыя не можа абмінуць увагай. Ужо ў лютым адкрысца выстава да 100-годдзя Леаніда Шчамілія. Работы славуэта майстра з фонду Беларускага саюза мастакоў будзь своеасаблівым слупамі экспазіцыі, а разам з ім гледачы пабачыць творы сучасных аўтараў. Старэйшы секцыі жывпісу **Аляксандр Грышкевіч** запэўніў: "Абод будзе строгім, і перавагу аддадзім пазыўным палотнам, бо сам Леанід Дзмітрыйевыч усё сваё боўтае жыццё буй равадзім у творчасці. Выстава ж мусяць ладзь станючы зарад на ўвесь год".

Таксама аб'явіліяне плануе ярка адзначыць 110-годдзе з дня нараджэння Віталія Швіркі, 95-годдзе Гаўрыла Вацанкі і 90-годдзе Аляксандра Кічанкі. Асобны праект прысвечыць юбілею Зоі Літвінавай — вядомай мастачцы сёлета споўніцца 85.

НЕ ДЛЯ БЫТАВОГА УЖЫТКУ

Напрыканцы 2022-га албылося Трыянале "Дэкарт". Старэйшы секцыі тэкстылю **Алена Обалава** лічыць, што выстава, багатая на эксперыментальныя работы, атрымалася яркай і ў многім нечаканай. "Паказаныя творы прызначаны менавіта для выстаў, іх ужо наўрад ці можна выкарыстоўваць у побыце. Адбываецца адыход ад вызначэння "прыкладнае", што сведчыць пра пераход у ранні высокага мастацтва". — падкрэсліла Алена Васільева.

У студзень работы даўрагатаў Трыянале дэманструюцца ў Палашы мастацтваў. Пазней выбраныя творы прэзентуюцца ў рэгіёнах. Першым пунктамі турнэ стануць Гродна і Палацк. На завяршэнне года ў сталіцы адбудзецца VIII Біенале Беларускага тэкстылю "Час. Традыцыя. Навашы". Збоўлянага там выставяць класічныя габелены, але без увагі не застаюцца і пошкі нашых сучаснікаў у нетрадыцыйных матэрыялах і папыхоках.

НАТХНЁНЫЯ МАЛЕВІЧАМ

Кіраўніцтва арганізацыі настронна шырока прэзентаваць творчасць аўтараў, якія прауюць у эксперыментальных формах. Таму пазалетас нарадзіўся новы праект — трыянале будзь выказаў пляцоўкі Слуцка, Бабруйска, Валожына і іншых гарадоў. Ёсць шпакі ўстаноў з маленькіх населеных пунктаў.

Сёлета ж інтэлектуальны гульні з формамі і зместамі гледачы ўвучань на рэспубліканскія выставы да 110-годдзя "Чорнага квадрата". Задаль тон экспазіцыі мусяць выяўляцца мастакі-канііптуальныя, якія лічыць сябе паслядоўнікамі Казіміра Малевіча. Да прыкладу, ўпершыню ў Мінску пакажуць выбраннае са шматтадовага выставачнага праекта беспэрдманета мастацтва "Abstract" пад куратарствам Васіля Васільева.

Дакрануцца да мастацтва можна не толькі ў выставачных залах. Да свайго 85-годдзя Беларускага саюза мастакоў у кастрычніку зладзіць Дзень адчыненых дзвярэй у майстэрнях мінскіх твораў. Упершыню такі праект адбываецца летас. Гэтым разам арганізатары планууюць заадейнічаць я мага болей майстэрняў. Усяго ў сталіцы іх болей за 300.

НЕ ТОЛЬКІ ПОМНІКІ

Сіبرى Беларускага саюза мастакоў даўно вядуць гаворку аб скульптурцы ў гарадскім асяроддзі. Майстры настоюваць у грамадскіх прасторах ёсць месца не толькі помнікам, але і тэматычным, дэкартаўным кампазіцыям. Яны вызначаюць пазнавальнасць і непаўторнасць месца, напаяўняюць яго новым зместам. Маштабны праект на гэтую тэму адбываць у Мастацкай галерэі Міхаіла Савіцкага ў 2017 годзе. Развіль дывідаў плянууюць рэспубліканскія выставы пад прапоўнай назвай "Скульптура — горад", дзе аўтары расказваюць пра рэалізацыю праекты і падзеі паліцыя зааказамі рамкам.

Збоўлянага там выставяць класічныя габелены, але без увагі не застаюцца і пошкі нашых сучаснікаў у нетрадыцыйных матэрыялах і папыхоках.

Завяршыцца выставачны год II Трыянале жывпісу, графікі і скульптуры. Палез ўжо ў звыклым фестывяльным фармаце мусяць стаць феэрычнай прэзентацыя найбольш якасных апотных гадоў, і як спадзіма кіраўніцтва творчага саюза, даказваць сучаснае беларускае мастацтва не горшае за створанае выбітнымі папярэднікамі.

Данііл ШВІЯКА
Фота Сержука СТУЖКІ
На фота фрагменты экспазіцыі ў Палашы мастацтва

Снежань — студзень у Беларусі — час добрых традыцый. Як шматвекавых, так і ўзніклых ужо ў суверэннай Беларусі. Яшчэ адна традыцыя заклалася сёлетна: з ініцыятывы Краўніка дзяржавы, агучанай на дзяржаўным свечы, прысвечаным акцыі “Нашы дзеці”, далезны старт рэспубліканскай дабрачыннай акцыі для пажылых “Ад усёй душы”. Тое, што звычайна шунаюцца, — пацвярджаюць вашы допісы, паважаныя чытачы.

Баўленне часу на Астрэвеччыне

Добрыя традыцыі

АД СЭРЦА ДА СЭРЦА

Супрацоўнікі Ашмянскай раённай бібліятэкі ад усёй душы далучыліся да аднайменнай акцыі: наведлі сваіх чытачоў сталага ўзросту, алінокіх людзей і інвалідаў. Свежыя кнігі і перыядычныя выданні, невялікія сувеніры і салодкія прэзенты, а самае галоўнае — цёплыя словы пажадання здароўя і шчасця ішлі ад сэрца да сэрца, падзялялася бібліятэкар Кацярына Чайкоўская.

Тыдзень аддзялення “Фартэп’яна, струннага і духавых інструментаў” на Ашмяншчыне

У адлеце абсалютнаўважанні інфармацыі **Воранаўскай раённай бібліятэкі** дзейнічае аматарскае аб’яднанне па інтарэсах “Надзея” для жанчын пажылага ўзросту. Кіруе ім бібліятэкар Рэгіна Скрыдалевіч. Уздзельнікі аб’яднання весела і цікава бавяць час на мерапрыемствах. Не стала выключэннем і сустрэча ў рамках акцыі “Ад усёй душы”, адзначае бібліятэкар аддзела Алена Белігор.

ПАКАЛЕННЕ НEXТ

Наш пастаянны аўтар Волга Язянчыкоўская, бібліятэкар Астрэвечкай раённай бібліятэкі, дзеліцца інфармацыяй пра тое, як у рэгіоне далучаюць моладзь да традыцый, а таксама шукаюць інавацыйныя формы работы з юнакамі і дзяўчатамі. Так, у **Альхойскай сельскай бібліятэцы** ладзіць праз гульні, конкурсы, загадкі і падаванні — знаёміць з усвайнай народнай творчасцю падчас гадзіны фальклору “Цуды ў росішце”. А вось у **Астрэвечкім раённым цэнтры культуры і народнай творчасці** з’яўляюцца да інтэлектуальных гульняў, квестаў, тэматычных дыскатак,

ШЧОДРЫЯ ВЕЧАРЫ

У інтэграванай бібліятэцы **аграгарадка Дзямбара** прайшлі бібліятэкарды “Калідная варажба”. Як павеламіла бібліятэкар Святлана Мелушчыцкая, варажылі на сечках, саломе, нітках, запалках, прысёчках і, вядома, на кнігах.

У Лідскім раёне каляны час моладзі. Дарэчы, у мерапрыемствах прымаюць удзел і дзеці “Тры Каралі”. Неўзабаве яно плануоць усеціны ў спіс неамагчальных гісторыка-культурных каштоўнасцей Грознаскай воласці. Як піша Алена Габе, металдыст Лідскага раённага цэнтры культуры і народнай творчасці, супрацоўнікі **Ваверскага Дома культуры** па працягу 2016–2022 гадоў фіксавалі ўспаміны жыхароў аграгарадка Ваверка і вёскі Міхайнаўцы аб правядзенні абраду. А сёлетня праправілі ў вёску Паперныя, жыхары якой свамі ўспамінамі ўзбагацілі назіпапаннае звесткі аб сваім.

“Шчодрая каліяда” праз работніцку клубных устаноў завітала і да жыхароў аграгарадка Свіслацкага раёна. Кожны дом прымаў гэсеіцы з адкрытай душой, упэўнена металдыст Ірына Русак.

МЫ ПАМ’ЯТАЕМ

Год гістарычнай памяці супрацоўнікі **Зэльвенскай раённай бібліятэкі** завяршылі прэзентацыйнай свечы сёры “Зэльвенскія прабы”. Першыя выданні распавядаюць пра падзеі канца чэрвеня 1941-га на стратэгічнай сякары Беласток — Ваўкавыск — Слонім, якія

тага казачніка Шарыя Перо. Маленькія чытачы Альхойскай, Міхалішкаўскай, Рытанскай сельскай бібліятэкі адправіліся ў казачнае падарожжа па свеце пудлаў і незвычайных здарэнняў. Зрэшты, як піша Волга Язянчыкоўская, кожная бібліятэка Астрэвеччыны далучылася да святаквані. У Кіямінскай цэнтрынальнай бібліятэцы імя Івана Пецхерава прайшло мерапрыемства, прысвечанае 95-годдзю змялкіа пісьменніка Івана Бурсава. Адбылася прэзентацыя новай кнігі “Штрыхі да партрэта Івана Бурсава”, падрыхтаванай пэаткай Тамарай Аўсяннікавай. Бібліятэка атрымала ў падарунак некалькі экзэмпляраў выдання. Дарэчы, Іван Бурсаў пры жыцці паларыў змялкіа больш за дваццаць асобнікаў сваіх кніг. Як павеламіла Марына Шылава, металдыст аддзела маркетынгу і сацыякультурнай дзейнасці бібліятэкі, пісьменнік, хоць і жыў у Расіі, не губоўлю павязі з малой радзімай: дырэктар устаноў Таціяна Даманікан падтрымлівала з ім зносіны да самай смерці творцы.

КАМПЛІМЕНТ ЗЕМЛІКМ

У **Бярэзінскай раённай бібліятэцы** ў гонар 85-годдзя ўтварэння Мінскай вобласці стартвала рэйтынгавая акцыя “Міншчына мая, слава твая — ураджэнцы Бярэзінскага краю”. Тамара Круталевіч, загадчык аддзела маркетынгу і сацыякультурнай дзейнасці, адзначае, што гэта — нагода з павагай пагаварыць пра змялкіаў, якія пішучь летапіс неіфікс-камплімент змялкіа быў у гонар доквал Кінсбэргера (вучня Ігіана Себасціана Баха). У 1769-м араторына Голанда дырэжыруе сын Баха, Філіп Эмануэль. А з 1771-га наш герой стаіла пасляшчыў у Гамбургі, які ў гэты час быў магутным цэнтрам канцэртна-тэатральнага жаншя. Шкава, што ў 1771-м Нацыянальнага гамбургскага тэатрам стаў кіраўнчы сын араторы і тэатральнай дзяячкі Фрыдрых Шродэр, выдатны актэр, тэатральных і па, сумшхалінішце, Вялікі Маістра Альфрэдсбергу адбыўся магутны пажаж, які стаілаў кірку, плябаніа і па-

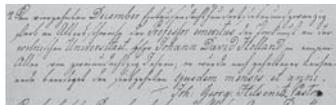
Вера **НІКАЛАЕВА**

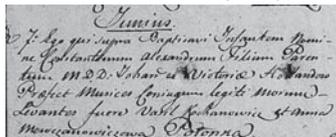
Палац Радзівілаў у вёсцы Паланечка

Ёган Давід Голанд, або Правім біяграфію знакамітасі разам

Імя нямецкага кампазітара, які напрыканцы XVIII стагоддзя хвалілі лэву быў закунцы ў Вялікае Княства Літоўскае, жыў у Нясвіжы, Паланечцы і Вільні, быў надворным капельмайстрам Радзівілаў і лічыўся аўтарам музыкі да некалькіх опер, у Беларусі на спільку. Але многае ў яго жыццярысе і па сёння з’яўляцца загадкавым, а нешта і кантраверсійна.

Метрыка смерці Голанда

Метрыка хросту сына Голанда

БЛЫТАНІНА ПЕРШАЯ

У 1780 годзе сын гамбургскага лекара Ёган Ота Ціс (1762–1787), маіла і амбітны шклар, выдаў двухтомнік пад назвай “Спроба навукова-і гісторыі Гамбурга”. Перадлічваюць выломых асоб, звязаных з Гамбургам, ён загадуў і Ёгану Давіда Голанда, які ў гэты час займаў пасаду дырэктара музыкі ў галоўным храме горада, кірэ Святой Кацярыны.

ГАМБУРСКІ ПЕРЫЯД

Дзе атрымаў музычную адукацыю Голанд — невядома. Але к 1763 годзе ён ужо меў пэўнае рэзюмэ і арганіны твор, апублікаваны ў зборніку выломага нямецкага кампазітара і тэатрыстка Ігіана Кінсбэргера (вучня Ігіана Себасціана Баха). У 1769-м араторына Голанда дырэжыруе сын Баха, Філіп Эмануэль. А з 1771-га наш герой стаіла пасляшчыў у Гамбургі, які ў гэты час быў магутным цэнтрам канцэртна-тэатральнага жаншя. Шкава, што ў 1771-м Нацыянальнага гамбургскага тэатрам стаў кіраўнчы сын араторы і тэатральнай дзяячкі Фрыдрых Шродэр, выдатны актэр, тэатральных і па, сумшхалінішце, Вялікі Маістра Альфрэдсбергу адбыўся магутны пажаж, які стаілаў кірку, плябаніа і па-

Палац Радзівілаў у Нясвіжы

фя Бірэйхль выступала з тэатральнай трупай у Польшчы, Расіі і паўторна, пасля смерці першага мужа, узыла шлобу ў Маскве з Конрадам Акерманам, выломаным актэрам і заснавальнікам школы нямецкага драматычнага маістрэства.

Думаецца, вандроўка Голанда ў Рэч Паспалітую ў 1782 годзе маіла быць “ча масонскіх каналах”. Ёсць звесткі, што, прадуоучы ў Швэцыі, Голанд стварыў там “Масонскую — сімфонію” (рукапіс захаўваўся) з 1776 па 1782 (?) займаў пасаду дырэктара музыкі ў кірэс Святары Карыя Радзівілаў Пяне Каханку. У гэты час створы Голанда — араторы, кантаты, сімфоніі і многае іншае — выконваюцца на канцэртах і па-

друкуюцца ў зборніках. Але, нягледзячы на поспех, ён з нейкай таямнічай прычыны пакідае значную пасаду і разам з жонкай Расінай (?), спявачкай, адпраўляюцца ў Варшаву. Некаторы час яны паасобку ўздзельнічалі ў культурным жыцці польскай сталіцы (звесткі датычацца толькі 1782 года), але раптам усё мяняецца.

НЯСВІЖСКІ ПЕРЫЯД

Не апублікавана аніводнага дакумента, дзе даследавана, калі і зкой нагоды Голанд трапіў у Нясвіж. Лічыцца, што да 1784-га і з запрашэння Карыя Радзівілаў Пяне Каханку. У гэты пэрыяд прынёс яго сусветную славу як стваральніку першай бела-

рускай нацыянальнай оперы “Ататка, або Прыезд Пана”, прэм’ера якой адбылася ў верасні 1784 года ў Нясвіжскім замку. Праўда, аўтарам музыкі да яе пры жыцці ўсіх галоўных “дзейных асоб” (Радзівілаў і тых, хто ўздзельнічаў у легендарнай пастацыі ў прысутнасці караля Станіслава Аўгуста Панятоўскага) адзінаа лічыўся італьянскі кампазітар Алксандр Данозі. У гэты час ён займаў пасаду капельмайстра ў Нясвіжы, а да таго кіраваў слонімскай катэдрай гетмана Міхала Казіміра Агінскага. Лічыцца Голанд і аўтарам музыкі да оперы “Чужое багаше нікому не на карысьць”, якая нібыта ставілася ў Нясвіжы. Але ж і тут загадка, бо аўтарам лібрэта пазначаны Людвік Дмушэўскі, які нарадзіўся ў 1777 годзе (і фізічна нічога не мог напісаць у пачатку 1780-х). Імя Голанда на партытуры дапісана пазней іншай рукой і не атранамтам, але алоўкам. Аднак, як бы ні было, Голанд даволі доўгі час займаў пасаду капельмайстра спірашы ў Нясвіжы, а пасля смерці Пяне Каханку перапраўся ў Паланечку, да Маіея Радзівіла.

У тым жа 1825 годзе 14 (26) красавіка ў віленскім касцёле Святлога Яна пабраліся шлобтам яснавалюможы, суцідзай завейлеіскага павета і клопчаніскі парафіянцін, з Янай Голанд, святаянскай парафіянкінай. Сведкамі на шлобце сталі Антон Прозар, швёскай вывазідзі, і Вінсент Грушыньскі, асасар Галоўнага літоўскага суда І Віленскага адатартамента. Імаверна, гаворка тут ваіцца пра дочку Голанда. Свэржэўскі на той час быў улобам і ад першага шлобце меў дзяцця. Ші былі ў яго дзеці ад другога шлобце, сёння нам, на жаль, невядома.

ПАЛАНЕЦКІ ПЕРЫЯД

Аб тым, што Ёган Давід Голанд жыў у Паланечцы і быў капельмайстрам, сведчаць два дакумента. Паводле іх, 7 чэрвеня 1797 года ў Паланечным касцёле быў ахрышчаны Канстанцін Алксандр, сын яснавалюможых Ігіана і Вікторы Голанда. Яго хросцімы сталі мясцовыя сяляне Васіль Кахановіч і Ганна Малчановіч. А 4 верасня сам Голанд стаў хросцімым Юзафа, сына Васіля Кахановіча. Звестак пра далейшы лёс Голанда-малодшага знайсці пакуль што не ўдалося.

НА ВІЛЕНСКІМ БРУКУ

На пачатку XIX стагоддзі з радзівілаўскай ласкі Голанду дазволілі жыць у тым самым вядомым Радзівілаўскім палацы, дзе частку прасторы займаў тэатр, а таксама жыў са сваёй сям’ёй Станіслаў і Марыя Зякурэўскія, былі ахрышчаныя ў катэдрах тэатра (прокі жонкі кампазітара Станіслава Манюш). Пэўна, і без радзівілаўскай пратэжы Голанд атрымлівае пасаду прафэсара музыкі на факультэце літаратуры і свабодных мастацтваў Галоўнай Віленскай

школы з гадавым заробкам каля 500 рублёў і пачынае тройчы на тыдзень выкладаць музыку. Школа гэтая ў 1803 годзе паводле ўказа імператара Аляксандра I была разарганізаваная ў імператарскай Віленскай Універсітэце, які на 1823 год стаў найбуйнішым універсітэтам Еўропы і Расійскай Імперыі. Голанд прапрацаваў у муках універсітэцкага 22 гады і з завяршэннем 1824/1825 вучэбнага года выйшаў на пенсію. Да заслуг Голанда можна даць яшчэ і стварэнне пры Універсітэце аркестра і хору. Гроба скажыць, што сярод яго вучняў пэўна былі прастаітэці ўсіх універсітэцкіх студэнткіх таварыстваў — Шубраўцаў, Філаматы, Прамыньскіх, Філарэтаў і многіх іншых.

У тым жа 1825 годзе 14 (26) красавіка ў віленскім касцёле Святлога Яна пабраліся шлобтам яснавалюможы, суцідзай завейлеіскага павета і клопчаніскі парафіянцін, з Янай Голанд, святаянскай парафіянкінай. Сведкамі на шлобце сталі Антон Прозар, швёскай вывазідзі, і Вінсент Грушыньскі, асасар Галоўнага літоўскага суда І Віленскага адатартамента. Імаверна, гаворка тут ваіцца пра дочку Голанда. Свэржэўскі на той час быў улобам і ад першага шлобце меў дзяцця. Ші былі ў яго дзеці ад другога шлобце, сёння нам, на жаль, невядома.

ВІЛЬНЯ! НЕ ЛЬВОО

Цяжка скажыць, з чьёй лёгкай рукаі на свет нарадзіўся байка пра смерць Голанда ў Львове. Але яна прыводзіцца ў “Вікіпедыі” на розных мовах. Ёган Давід Голанд апошняй гадзі жыцця быў парафіянінам віленскай літоўскай царквы. Там жа знайшлася і метрыка яго смерці.

“Цягнучынага снежня тысяча васьмюдзі дашчы сёмага года памёр ад староўчай нямогласці прафэсар-эмаэрт [...] Віленскага універсітэта пан Ёган Давід Голанд у веку васьмідзесяці двух гадоў. Паводле захаванай нааматэльнай прамавы ён быў пахаваным сямнашатага дня таго ж месца і года. Ёган Георг Гільсэнін, пастар”. Пахаванні яго на лютэранскіх віленскіх могілках і тым самым з’яўляюцца пэўна знацічаныя пасля вайны, а разам з імі — і магіла кампазітара.

Эмілер **ЮРКЕВІЧ**

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ТЭАТР ІМЯ ЯНКІ КУПАЛЫ

г. Мінск, вул. Энгельса, 7.
Тэл.: 8 017 3654237, 8 017 3576627
Пошта: kupalabilet@gmail.ru

- Трагікамедыя **"Чакана гучна і да болю блізка"** (16+). Камерная сцэна. **24 студзеня а 19.00.**
- Прадстаўленне **"Музыка душы"** (0+). Камінная зала. **24 студзеня а 19.00.**
- Рэжвіем у 1 дзее **"Вечар"** (12+). Галоўная сцэна. **25 студзеня а 19.00.**
- Трагіфарс **"Допна sola (Жанчына адна)"** (18+). Камерная сцэна. **26 студзеня а 19.00.**
- Містычная легенда пра каханне ў 1 дзее **"Чорная панна Нясвіжа"** (12+). Галоўная сцэна. **27 студзеня а 19.00.**
- Камедыя ў 2 дзехах **"Гараче сэрца"** (16+). Галоўная сцэна. **28 студзеня а 19.00.**

УНП 100377901

НАЦЫЯНАЛЬНЫ МАСТАЦКІ МУЗЕЙ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, вул. Леніна, 20.
Тэл.: 8 017 3970163
(экскурсійнае бюро)

- **Пастаянныя экспазіцыі.**
- Канцэрт **"Магія гуку. Барока, рамантызм"**, 21 студзеня а 17.30.
- Выстава **"Віктар Грамыка. Абянец неабдымны"**, прысвечаная 100-годдзю з дня нараджэння мастака. **Да 22 студзеня.**
- Выстава **"А. Я. Архіпаў і майстры Саюза рускіх мастакоў"**, прымеркаваная да 160-годдзя з дня нараджэння выдатнага жывапісца А. Я. Архіпава і 120-годдзя з даты заснавання Саюза рускіх мастакоў. **Да 22 студзеня.**
- Персанальная выстава Вялянцкай Шоба **"Калядныя карункі"**, **Да 23 студзеня.**
- Выстава Тамары і Уладзіміра Васюкоў **"Творцы"**. **Да 12 лютага.**
- Выстава скульптуры і графікі Аляксандра Фінскага, прымеркаваная да 70-годдзя з дня нараджэння аўтара. **Да 5 сакавіка.**
- Выстава **"Беларусь – Кітай. Супрацоўніцтва і сяброўства"**. **Да 12 сакавіка.**
- Рэтрспектыўная выстава **"Валерый Шкаруба. In Memoriam"**. Адкрыццё **27 студзеня а 17.00.**
- **Да 26 сакавіка.**
- Заняткі курса **"Філасофія з дзецьмі ў Мастацкім"** (наведвальнікі ад 7 да 10 гадоў). **Да 9 сакавіка.**
- Экскурсіі: **"Якога колеру зіма?"** (6+), **"Казкі Усходу"** (10+), **"Міфы Старажытнай Грэцыі і Рыма"** (10+), **"Тіць моў каханні"** (16+). Праводзіцца заўсёды.

УНП 100377771

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ГІСТОРЫКА-КУЛЬТУРНЫ МУЗЕЙ-ЗАПАВЕДНІК "НЯСВІЖ"

г. Нясвіж, вул. Ленінская, 19.
Тэл.: 8 01770 20602, 8 01770 20660,
+375 29 5518051, +375 29 1903149

- **Палацавы ансамбль**
- Выставачны праект **"Перавторанія ў попел. Генацыд беларускага народа на тэрыторыі Нясвіжскага раёна ў гады вайны"**. У экспазіцыйнай зале першага пусковага комплексу.
- Выстава работ удзельнікаў міжнароднага конкурсу пра выбаце навагодняй цацкі ў тэхніцы ірландскіх карунак **"Звяжам свет прыгажосцю"**. Белая бальная зала. **Да 22 студзеня.**
- Выстава вэлачных цацак **"У Новы год прыходзіць казка..."** Малая выставачная зала. **Да 22 студзеня.**
- Міжнародны выставачны праект **"Castrum doloris. Пахавальныя цырымоніалы нясвіжскага двара"**. У складзе пастаяннай экспазіцыі.
- **Мерапрыемствы**
- Квэсты: **"Безаблічны артэфакт"**, **"Карта сямі каралеўстваў"**, **"Музейны дэтэктыў"**, **"Музейнае расследаванне"**.
- Культурныя мерапрыемствы: **"Прыём у княгіні"**, **"Дзень нараджэння ў Ратушы"** (група да 12 чалавек ад 6 да 11 гадоў).
- Сюжэтна-ролевая рэзвівальная праграма **"Школа шпіёнаў"**. Група да 25 чалавек.
- Гульня-знаёмства **"Музейка аб музеі"** (група да 25 чалавек ад 4 да 7 гадоў).
- Гульнявая праграма **"Выкрутасы"** (група да 25 чалавек).

Мерапрыемствы

- **Віртуальныя выставы:**
- **"Перавторанія ў попел. Генацыд беларускага народа на тэрыторыі Нясвіжскага раёна ў гады вайны"**, **"Нясвіж – здабытак сусветнай культуры"**, экспазіцыя Паўла Татарнікава **"Маліцаўскія двары і замкі Беларусі"**.
- Тэматычныя і аглядныя экскурсіі па гісторыка-архітэктурных помніках і ландшафтных парках г. Нясвіжа.

Аддзел экскурсійнай і інфармацыйнай дзейнасці (г. Нясвіж, вул. Гейска, 1)

МУЗЕЙ БЕЛАРУСКАГА НАРОДНАГА МАСТАЦТВА ў В. РАЎБІЧЫ

Спарткомплекс "Раўбічы", Мінскі раён.
Тэл.: 8 017 5074468

- **Пастаянныя экспазіцыі.**
- Праграма **"Каляды ў музеі"**. Праводзіцца заўсёды. Працягласць – 2–2,5 гадзіны. Папярэдні запис абавязковы.

УНП 100377771

ЗАМКАВЫ КОМПЛЕКС "МІР"

г. п. Мір, Карэліцкі раён, Гродзенская вобласць.
Тэл.: 8 01596 36290,
8 01596 36270

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Акцыя **"Таячынні дзень"**. Усе ўладальнікі імя "Таячына", а таксама студэнты вочнай формы навування, якія атрымліваюць вышэйшую адукацыю, **25 студзеня** змогуць бясплатна наведаць музейныя экспазіцыі.
- Культурная акцыя **"Памятаць, каб не паўтарылася"**, прымеркаваная да Міжнароднага дня памяці ахвар Халакосту. У рамках акцыі наведвальнікам, якія набылі ўваходны квіток, будзе прапанавана бясплатная экскурсія па экспазіцыйных залах **"Войны XX стагоддзя"** і **"Гета ў Мірскаму замку"**, дзе прадстаўлены аб'екты і фатаграфіі, якія расвядаюць пра страшныя падзеі Вялікай Айчыннай. **З 27 па 29 студзеня. Пачатак экскурсій аб 11.00, а 15.00.**
- Экспазіцыя **"ARMATUS"**.
- **Ваенна-гістарычная рэканструкцыя даспехаў і зброі (0+)**. Паўночны корпус. **Да 31 жніўня.**
- Аглядныя і тэматычныя экскурсіі.
- Экскурсіі з элементамі тэатралізацыі для дзяцей і дарослых.
- Экскурсія для дзвюх **"Інтрыгі Купідона"**.
- Сямейная квэст-экскурсія **"Легенды і паданні Мірскага замка"**.
- Музейныя заняткі для дзяцей сярэдняга школьнага ўзросту: **"Святочная страва для князя па старадаўнім рэцэпце"**, **"Асаблівае жаночае касцюма XVIII ст."**, **"Агранзацыя воіска і вайсковая справа ВКЛ у XVI ст."**, **"Печы з каробкавай кафлі XVI–XVII стст. у палацы князеў Радзівілаў"**.

УНП 590201541

МУЗЕЙ В. К. БЯЛЫНЦАГА-БІРУЛІ ў МАГІЛЁВЕ

г. Магілёў, вул. Ленінская, 37.
Тэл.: 8 0222 650203, 8 0222 658800

- **Пастаянныя экспазіцыі.**
- Выстава **"Працяг сямейных традыцый. Марыя Васільеўна Ліпіна-Паленава"** з фонду Дзяржаўнага мемарыяльнага гісторыка-мастацкага і прыроднага музея-запаведніка В. Д. Паленава. **Да 22 студзеня.**
- Выстава **"В. К. Бялінціца-Біруля і мастакі з яго кола"**, прысвечаная 150-годдзю з дня нараджэння жывапісца. **Да 26 лютага.**
- Art-lectorium **"Зразумелае мастацтва"**. Праводзіцца заўсёды. Падробязней на сайце artmuseum.by альбо па тэлефонах 8 0222 650203, 8 0222 658800.

УНП 100377771

МУЗЕЙ "ДОМ ВАНЬКОВИЧА. КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА 1-Й ПАЛОВЫ XIX СТ."

г. Мінск, вул. Інтэрнацыянальная, 33а.
Тэл.: 8 017 3637796, 8 017 3588878

- **Пастаянныя экспазіцыі.**
- Выстава Марыны Капілавай **"Пункт гледжання"**. **Да 3 сакавіка.**
- Экскурсія **"Шлях мастака Валенція Ванковіча"**. Папярэдні запис. **Праводзіцца заўсёды.**
- Экскурсія **"Сядзібы партрэт"**. Папярэдні запис. **Праводзіцца заўсёды.**
- Квэсты: **"Шляхціц Завальня, або Беларусь у фантастычных апаўданах. Белая сарока"**. Папярэдні запис. **Праводзіцца заўсёды.**

УНП 100377771

ЗАСЛУЖАНЫЯ КАЛЕКТЫЎ БЕЛАРУСКАГА ТЭАТРА "ЛЯЛКА"

г. Віцебск, вул. Пушкіна, д. 2.
Тэл.: 8 0212 669077 (каса)

- Музычная казка ў 2 дзехах **"Церам-Церамом"** (3+). **21 студзеня аб 11.00.**
- Зусім верагоднае здарэнне ў 2 дзехах **"Яшчэ раз пра Чырвоную Шапанку"** (3+). **22 студзеня аб 11.00.**
- Імпровізацыя ў 2 дзехах **"Казкі пра казку"** (6+). **28 студзеня аб 11.00.**

УНП 300018669

НАЦЫЯНАЛЬНЫ ЦЭНТР СУЧАСНЫХ МАСТАЦТВАЎ РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пр-т Незалежнасці, 47.
Тэл.: 8 017 4247814
Час працы: аўторак – нядзеля з 12.00 да 20.00

- Выставачны праект **"Сусветны поп-арт: ад Уорхала да Бэнксі"** (12+). **Да 29 студзеня.**
- Мінск, вул. Няжрасава, 3. Тэл.: 8 017 3990978
Час працы: серада – нядзеля з 12.00 да 20.00
- Выставачны праект **"Чакайце нас, зоркі!"**. **Да 29 студзеня.**

УНП 192545414

Нацыянальны мастацкі музей Рэспублікі Беларусь

аказвае фізічным і юрыдычным асобам паслугі па рэстаўрацыі і кансервацыі ікон, твораў выяўленчага і дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва.
Тэлефоны: **8 017 3970163, +375 25 6677819.**

У нашым пазнавальна-адукацыйным Telegram-канале вы можаце даведацца больш цікавых фактаў пра беларускае мастацтва і мову, паўдзельнічаць у штодзённых апытанках і прачытаць пра культурныя жыццё краіны. Далучайцеся!

З пытаннямі размяшчэння рэкламы звяртайцеся па тэлефоне **8 017 2860797** або на электронную пошту **reklama@kultura-info.by**.

НАЦЫЯНАЛЬНЫ АКАДЭМІЧНЫ ВЯЛІКІ ТЭАТР ОПЕРЫ І БАЛЕТА РЭСПУБЛІКІ БЕЛАРУСЬ

г. Мінск, пл. Парыжскай Камуны, 1.
Тэл.: 8 017 2431041 (каса), 8 017 3615493

- Опера ў 4 дзехах **"Аїда"** (12+). **21 студзеня а 18.00.**
- Опера ў 2 дзехах **"Вяселле Фігара"** (12+). **22 студзеня а 18.00.**
- Опера ў 2 дзехах **"Дзікае паляванне караля Стаха"** (12+). **24 студзеня а 19.00.**
- Романтичны балет у 3 дзехах **"Эсмеральда"** (12+). **25 студзеня а 19.00.**
- Канцэрт **"Маё сэрца належыць табе"** (12+). **25 студзеня а 19.30.**
- Опера-буфа ў 2 дзехах **"Любоўны напоі"** (12+). Прэміера. **26 студзеня а 19.00.**
- Балет-феерыя ў 2 дзехах з пралагам і эпілогам **"Спяная прыгажуня"** (12+). **27 студзеня а 19.00.**
- Опера ў 1 дзее **"Моцарт і Сальері"** (12+). **27 студзеня а 19.30.**
- Опера ў 2 дзехах **"Гісторыя Кая і Герды (Снежная каралева)"** (6+). **28 студзеня а 18.00.**

УНП 191081322

БЕЛАРУСКІ ДЗЯРЖАЎНЫ МУЗЕЙ ГІСТОРЫІ ВЯЛІКАЙ АЙЧЫННАЙ ВАЙНЫ

г. Мінск, пр-т Пераможаў, 8.
Тэл.: 8 017 2030792, 8 029 1440792, 8 017 3271166

- **Пастаянная экспазіцыя.**
- Часовая экспазіцыя **"Памяць народа святая"** – сумесны праект Палітвыягу Рэспублікі Узбекістан у Рэспубліцы Беларусь, агенцтва "Узэрхіў" Рэспублікі Узбекістан. **Да 5 сакавіка.**
- Выстава **"Вызваленне Еўропы"** ў рамках міжнароднага праекта **"Тэрыторыя Перамогі"**, які аб'ядноўвае 250 музеяў і ваенна-гістарычных цэнтраў Расіі і іншых краін.
- Анлайн-выстава **"Трагедыя народаў"**.

УНП 100235472

ШТОТДНЁВАЯ ГРАМАДСКА-АСВЕТНІЦКАЯ ГАЗЕТА, ДЛІЯ ДАСУГУ (КУЛЬТУРА, МАСТАЦТВА)

Выдаецца з кастрычніка 1991 года.

Заснавальнік — Міністэрства культуры Рэспублікі Беларусь. Рэгістрацыйнае пасведчанне № 637, выданае Міністэрствам інфармацыі Рэспублікі Беларусь.

Выдавец — Рэдакцыйна-выдавецкая ўстанова **"КУЛЬТУРА І МАСТАЦТВА"**.
Дырэктар — ДУЛЭВІЧ Віктар Іванавіч.
Першы намеснік дырэктара — КРУШЫНСКАЯ Людміла Аляксееўна.
Рэдакцыя газеты "Культура":
Галоўны рэдактар — ДУЛЭВІЧ Віктар Іванавіч.
Намеснік галоўнага рэдактара — ШЧУРОК Жанна Генэзьеўна.

Апказны сакратар — Галіна МАЛІНЮСКАЯ.
Рэдактар аддзела — Яўген РАГІН.
Аглядальнікі рэдакцыі: Яўгенія ГАБЕЦ, Антон РУДКА, Данііл ШЫЙКА, Зміцер ЮРКЕВІЧ, Настасся ЮРКЕВІЧ.
Літаратурны рэдактар — Маўвей ЗАЙЦАЎ.
Мастацкі рэдактар — Марына ПЯРКОУСКАЯ.

Адрас рэдакцыі: 220013, Мінск, праспект Незалежнасці, 77, чверцверты паверх.
Тэлефоны: 8 017 2860797, 8 017 3345723.
Тэлефон-факс: 8 017 3345741.
Бухгалтэрыя: 8 017 3345735.
Рэкламы аддзел: 8 017 2860797.
© — матэрыял на правах рэкламы.
© "Культура", 2023.

Аўтары допісаў паведамляюць прозвішча, поўнае імя і імя па бацьку, пашпартныя звесткі (нумар, дату выдачы, кім і калі выдадзены пашпарт, асабісты нумар), асноўнае месца працы, зваротны адрас. Аўтарскія рукапісы не рэзвіваюцца і не вяртаюцца. Меркаваны аўтар можаць не адпавядаць пункту гледжання рэдакцыі. Аўтары нясуць адказнасць за дакладнасць матэрыялаў.

Падпісныя індэксы: 63875, 638752, 63879. Ільготныя на паўгоддзе: 63872, 638722 (зніжка 15%). Камплект (газета "Культура" і часопіс "Мастацтва"): 63874, 638742 (зніжка 10%). Рознічны кошт — па дамоўленасці. Падпісаны ў друку 20.01.2023 а 18.00. Замова № 147. Рэспубліканскае ўнітарнае прадпрыемства "Выдавецтва «Беларускі Дом друку»". 220013, г. Мінск, праспект Незалежнасці, 79/1. ЛП № 02330/106 ад 30.04.2004. Наклад 3238.